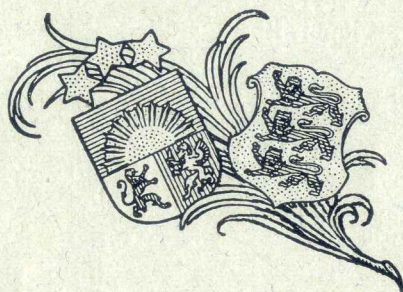

LATVIJAS-IGAUNIJAS BIEDRĪBAS
MĒNEŠRAKSTS

LĀTI-EESTI ÜHINGU KUUKIRI

Nr. 3

1933. G.

JŪLIJS

I. GADS

LATVIJAS - IGAUNIJAS BIEDRĪBAS IZDEVUMS

Saturs: Sisu:

1. **V. Salnais**, ārlietu ministrs. Jāaktīvizē abu sabiedroto valstu saimnieciskās attiecības.
2. **V. Munters**, Valsts prezidents Tallinnā.
3. **A. Tammans**, Igaunijas saimniecība jaunos ceļos.
4. **V. Strautmanis**, Latviešu pirmo dziesmu svētku 60 gadu atcere.
5. **E. Visnapu**, Igaņu dziesmu svētki.
6. **J. Āviks**, Igaunijas X. vispārējie dziesmu svētki.
7. Latvijas preses atsauksmes par igauņu dziesmu svētkiem.
8. **V. Zonbergs**, Latvijas teātri pagājušā sesonā.
9. **Arv. Kl.** Latvijas Saeima slēgusi sesiju.
Chronika.
1. **V. Salnais**, valisminister. Meie peame aktiviseerima mōlema liitriigi majanduslikke vahekordi.
2. **V. Munter**, Lāti riigipresident Tallinas.
3. **A. Tammann**, Eesti majanduspoliitika uutel radadel.
4. **V. Strautman**, Lāti esimese laulupeo 60 a. mālestuspidustused.
5. **E. Visnapuu**, Eesti laulupeod.
6. **J. Aavik**, X. Eesti ūldlaulupidu.
7. Lāti ajakirjandus Eesti laulupeost.
8. **V. Sonberg**, Lāti teatrid lāinud hooajal.
9. **Arv. Kl.** Lāti seim lōpetas hooaja.
Kronika.

LATVIJAS-IGAUNIJAS BIEDRĪBAS MĒNEŠRAKSTS LĀTI-EESTI ÜHINGU KUUKIRI

Nr. 3.

Jūlijs

1. gads

Latvijas - Igaunijas biedrības mēnešraksts iznāk reizi mēnesī, mēneša sākumā. Mēnešraksta abonents līdz šī gada beigām Latvijā, Igaunijā un Lietuvā Ls 3,80, citās zemēs Ls 4,50. Atsevišķa burtnīca maksā Ls 0,50, redakc., izdevn. un ekspedīcijas adrese — Rīgā, Elizabetes ielā 21, dz. 4, tāl. 23717. Pasūtījumus un naudas pārvedumus lūdz adresēt Latvijas-Igaunijas biedrības mantzinim Fr. Lasmaņa kġm, Rīgā, Brīvības bulvārī 1; Fr. Lasmaņa tāl. 20551. Latvijas-Igaunijas b-bas adrese: Rīgā, Skolas ielā 13.

Lāti - Eesti ühingu kuukiri ilmub üks kord kuus kuu algul. Kuukirja tellimishind käesoleva aasta lõpuni Lätis, Eestis ja Leedus Ls 3,80 teistes maades Ls 4,50. Üksik vihk maksab Lätis Ls 0,50. Toimetuse, väljaand ja jatalituse aadress — Riias, Elisabeti tän. 21, krt. 4., tel. 23717. Tellimisi ja rahasaadetisi palutakse adresseerida Lāti - Eesti ühingu laekahoidjale härra Fr. Lasman'ile Riias, Brīvības bulv. (Vabaduse puistee) 1. Fr. Lasman'i telef. 20551. Lāti-Eesti ühingu aadress: Riias, Skolas ielā 13.

Jāaktivizē abu sabiedroto valstu saimnieciskās attiecības.

Meie peame aktiviseerima mōlema liitriigi majanduslikke vahekordi

Latvijas-Igaunijas savstarpejās attiecībās visvairāk vēl darāms saimnieciskā laukā. Lai gan starp abām valstīm pastāv jau kopš 1927. gada februāra muitas līgums, tad tomēr līdz pat beidzamam laikam abu valstu saimnieciskās attiecības norisinās ne uz viņa pamatiem, bet gan tās kārtojas ar pagaidu tirdzniecības līgumu. Gaŗā un samērā stipri sarežģītā dažādu priekšdarbu procedūra, kuŗa būtu veicama pirms muitas ūnijas iestāšanās, notecējušos gados ir stāvējusi uz vietas. Līdz ar to saimnieciskā dzīve abās valstīs veidojusies visus šos gadus stipri autonomi. Abu valstu kopēju interešu ievērošanu un kopēju saimniecisku mērķu apzinātu uzstādīšanu abu valstu tautsaimniecības nav gandrīz nemaz skārušas. Rezultāts no tā ir diezgan bē-

Lāti — Eesti vastastikkustes vahekordades on kõige enam veel teha majanduslikul alal. Olgugi, et mōlemad riigid juba 1927. aasta veebruarikuul sõlmisid tolliunioni lepingu, siiski viimase ajani ei arene meie riikide majanduslikud vahekorrad nendel alustel, vaid neid korraldatakse ajutise kaubalepingu põhjal. Lāinud aastate jooksul ei ole midagi tehtud, et valmistada teed vāga keerulisele ja pikale eeltōode protseduurile, mida peaks teostama enne tolliunioni jōusse astumist. Nōnda arenes mōlema riigi majanduslik elu tāiesti iseseivalt. Mōlema riigi rahvamajandus pole puutunudki neid kūsimumsi, mis soodustaksid ūhiste huvide kaitsmist ja ūhiste eesmärkide saavutamist. Selle tagajārjed on vāga halvad nii ūhele, kui teisele riigile.

dīgs, tiklab priekš vienas, kā otras valsts. Abās valstīs ir attīstījušās paralleli vairākas vienas un tās pašas rūpniecības, kuŗu produktu pašizmaksa samērā ļoti augstas. Vienas kā otras valsts atsevišķi nacionālie tirgi ir bijuši par šauriem, lai šo rūpniecību ražojumiem nodrošinātu pietiekoši plašas patērētāju masas un lai dotu tādējādi iespēju to izgatavošanu nostādīt uz daudz maz racionāliem pamatiem. Tas jo sevišķi kļuva izjūtams, iestājoties starptautiskai saimnieciskai krīzei: Autarktiskām tieksmēm pieņemoties un pastiprinājoties, arī tanīs valstīs, kuŗās tiklab Igaunijas, kā Latvijas ražojumi agrāk atrada noņēmējus, tagad tos ļoti grūti un bieži vien pilnīgi neiespējami atrast.

Ja muitas ūnija būtu pastāvējusi, tad šos un daudz citus nevēlāmus un negatīvus momentus abu valstu tautsaimniecībām būtu izdevies novērst un līdz ar to abu valstu saimnieciskie organismi arī krīzes laiku pārdzīvotu daudz mazāk novājināti, nekā tas tagad būs.

Taisni pasaules saimnieciskā krīze ir, varbūt, visspilgtāki raucijusi abām sabiedrotām valstīm nepieciešamību vistuvākā laikā pārvērst 1927. gada līguma mērķus par dzīves tiešamību. Pilnīgu saskaņotību ne tikai politiskā, bet arī saimnieciskā laukā, saskaņotību ne tikai mērķī, bet pēc kopēji izstrādāta mērķa apzinīgi un plānveidīgi veidot turpmāk abu sabiedrotu valstu tautsaimniecības — lūk, ko māca krīzes gadi abās valstīs. Tālab arī ne vistuvāko gadu un mēnešu, bet gan tuvāko nedēļu un dienu uzdevums ir — tikt pāri visām grūtībām daudzkārt droši vien tikai iedomātiem šķēršļiem, lai pa-

Mõlemas riigis on arenenud paralleelselt unesugused tööstusalad, millede tootmiskulud on võrdlemisi väga kõrged. Nii ühe, kui teise riigi sisemaaturud olid liig kitsad, et leida tööstusalade toodangule tarvitajaid ning seada nende valmistamist ratsionaalsemaile alusile. See oli eriti teravalt tunda siis, kui algas rahvusvaheline majanduslik kriis: igalpool suurenes autarktiline tendents, ka neis riikides, kus Läti ja Eesti toodang leidis senini äravõtjaid, aga nüüd on neid sinna väga raske, isegi võimata mahutada.

Kui meie vahel oleks sõlmitud tolliunion, siis võiksime kõrvaldada neid ja palju teisi negatiivseid nähteid mõlema riigi majanduslikes vehekordades, ja ühes sellega oleksid meie riikide majanduslikud organismid palju vähem kannatanud kui praegu.

Just maailma majanduslik kriis näitas mõlemale liitriigile kõigeselgemalt, et on hädatarvilik kõigelähemal ajal teostada 1927. aasta lepingu eesmäärke. **Kriisi aastad õpetavad mõlemale riigile, et meie peame töötama täielikus kooskõlas mitte ainult poliitilisel, vaid ka majanduslikul alal, meil peavad olema mitte ainult kooskõlastatud eesmärgid, vaid samuti peame arendama mõlema liitriigi rahvamajandust ühiselt väljatöötatud plaani järgi.**

Sellepärast mitte kõigelähemate aastate ja kuude, vaid lähemate nädalate jäpävade ülesanne on — saada üle kõikidest raskustest ja mitmeist, sagedasti ainult ettekujutatavaist takistust, et saavutada 1927. aasta lepingu eesmäärke — mõlema riigi rahvamajanduse ratsionaalse ja harmoonilise arendamise võimalust. Peame lühendama tolliunioni eeltööde pikka protseduuri,

nāktu 1927. gada līgumā sprastos uzdevumus — abu valšku tautsaimniecību racionālu un harmonisku attīstības un veidošanās iespēju. Ir jāsaīsina muitas priekšdarbu garā procedūra, kāda paredzēta 1927. gadā. Lai to panāktu, uz laiku var mierīgi atnest no visiem paredzētiem priekšdarbiem visu to, kam nav kardinālas nozīmes uz muitas unijas reālizēšanu un tā vietā jākoncentrē visa uzmanība uz galveno, nebaidoties pat no zināmiem upuriem, ja vienā vai otrā pusē tādus prasītu. Ir skaidrs, ka šiem upuriem, ja tādi būtu, var būt tikai pārējoša nozīme.

V. Salnais.
Ārlietu ministrs.

Valsts Prezidents Tallinnā. Lāti riigipresident Tallinnas.

Jau otro reizi Latvijas un Igaunijas valstiskās neatkarības laikā Latvijas valsts prezidents ir atstājis savas zemes robežas, lai apciemotu sabiedroto kaimiņvalsti ziemeļos. Pirmo reizi netaisnais J. Čakste ar savu valsts vizīti Igaunijā nesadzīvo apliecinājumu igauņu tautai, ka 1923. gada 1. novembra līgumos rakstītā draudzība nav tikai politiķu un diplomātu vārdi, bet ka tā bija visas latvju tautas griba un izrietēja no vēsturiskas nepieciešamības apziņas.

Toreiz, 1923. gada novembrī, ar veselu līgumu virkni nobeidzās zināms posms Latvijas - Igaunijas attiecībās, brīvības cīņu laikmets, kas blakus ieroču brālībai bija nesis arī zināmas grūtības un strīdus, it sevišķi robežas jautājumos, un zem kuŗa 1. novembrī Latvijas un Igaunijas valsts vīri pavilka noslēdzošo stripu, lai pavērtu ceļu roku rokā veicamam uzbūves darbam. Šai nozīmē ar uztverama valsts prezidenta J. Čakstes apciemojums Igaunijā, kas ievadīja ar drošu lēmumu jauno sadarbības laikmetu.

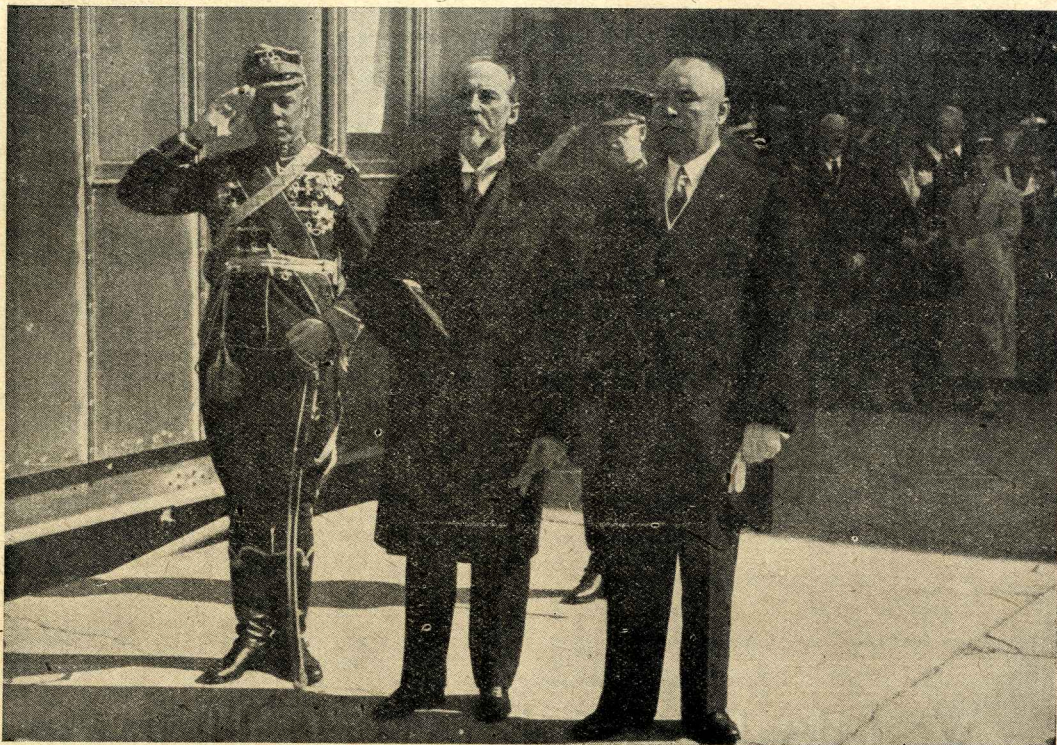
mis ettenāhtud 1927. aastal. Et seda saavutada, võime rahulikult kõigist ettenāhtud eeltöödest maha jätta kõike seda, millel ei ole kardinaalset tähtsust tolliunioni realiseerimisel, ja selle asemel peame kontsentreerima kõik tähelepanu pääasjadele. Meie ei tohi karta raskusi ja isegi teatavaid ohvreid, kui seda nõutakse ühelt või teiselt poolt. Selge on, et säärased ohvid, kui neid üldse oleks, ei kestaks kaua.

V. Salnais.
Välisminister.

Juba teist korda Lāti ja Eesti iseseisvuse ajal on Lāti riigipresident sõitnud üle oma maa piiri, et külastada liitriiki ja ja põhjanaabrit. Esimest korda viis president J. Tschakste oma ametliku visiitiga eesti rahvale elavat tunnistust sellest, et 1923. aasta 1. novembrī lepingu allakirjutatud sõprus ei ole ainult poliitikameeste ja diplomaatide sõnad, vaid kogu lāti rahva soov, mida põhjendab ajaloolise vajaduse arusaamine.

Siis, 1923. novembrikuul lõppes lepingute reaga teatav ajajārk Lāti - Eesti vahekordades. Lõppes vabadusvõitluste ajajārk, mis ühemeelsuse ja teineteise aitamise kōrval oli toonud ka teatavaid raskusi ja arusaamatusi, iseāranis piiriküsimusis. Kōigele sellele tōmbasid Lāti ja Eesti riigimehed 1. novembril kriipsu alla, et valmistada teed käsikāes tehtavale tōole. Sel puhul külastas ka president J. Tschakste Eestit, millega julgelt algas uus koostōo ajajārk.

Seekord, 10 aastat pārast 1923. aasta

Latvijas Valsts Prezidents, ierodoties Rēveles stacijā.
Lāti riigipresident saabumisel Tallinna jaamas.

Šoreiz, 10 gadu pēc 1923. gada līgumiem valsts prezidenta Alberta Kvieša braucienam piemīt citāda iekšēja nozīme. Nebija jāpavelk noslēdzoša strīpa zem kāda jauna posma; taisni otrādi: varēja ar gandarījumu atskatīties uz abu tautu kopā nostaiģātu ceļu un varēja apliecināt, ka cēntieni pēc vēl ciešākas sadarbības abās tautās tikai vēl pieauguši. Neskatoties uz vispārējiem grūtiem saimnieciskiem apstākļiem, neskatoties uz nedrošu elementu pilno Eiropas politisko stāvokli, Latvija neatrada par grūtu vai lieku ar iespaidīgāko līdzekli, sava pirmā pilsoņa apmeklējumu, pierādīt savai sabiedrotaj un arī ār pasaulei, ka veca draudzība ir stipra un taisni grūtā brīdī par to jāatceras un jācēnšas to tālāk izveidot un stiprināt.

Ne jau vairs kā vēstnieks, bet kā draugs Latvijas valsts prezidents šoreiz devās uz igauņu galvas pilsētu, ne ārējā spožumā, bet iekšējā noskaņā un izjūtā izpaudās šī apmeklējuma īpatnējais raksturs. Latvijas valsts prezidents bija aicināts

lepinguid, riigipresidenti Albert Kviešise külaskäigul on teistsugune sisemine tähtsus. Ei pidanud tõmbama joont mõne uue ajajärgu alla; hoopis teisiti: võisime rõõmuga vaadata tagasi mõlema rahva kõnnitute tee ja tunnistada, et mõlema rahva pütided — saavutada tihedama koostöö võimalusi on aina kasvanud. Vaatamata raskeile majanduslikele oludele, vaatamata kartlikkude elementidega ülekülvatud Euroopa poliitilisele seisukorrale. Lāti leidis tarvilikuks näidata oma liitlastele ja samuti välismaailmale, et oma presidenti külaskäiguga on vana sõprus kindlustatud ning seda peame arendama, kindlustama ja meeles pidama, eriti raskeil silmapilkudel.

Seekord Lāti president sõitis Eesti päälinna mitte enam saadiku vaid sõbrana; mitte välise hiilgusega, vaid selle külaskäigu omapärane iseloom väljendus hāās sisemises tundes ja meeolus. Lāti riigipresident oli palutud auvõoraks liit-

Latv. valsts prezidents Kivis runātāju tribīnē. Lāti riigipresident A. Kivisiskõnetoolis.

viesis sabiedrotās tautas plašos dziesmu svētkos, svētkos, kuri visdziļāk savilņo taisni tautas pamatslāņus, kas stāv tuvi katrai igauņu sirdij, tāpat kā tas ir ar dziesmu svētkiem arī mūsu zemē.

Nebija nekā sarikota vai mākslota tai brīdī, kad valsts prezidents uzkāpa dirigenta paaugstinājumā un uz tūkstošiem dziedoņiem un klausitājiem skanēja Latvijas sveiciens igauņu valodā. It kā tam tā vajadzēja būt, ka Latvijas valsts prezidents uzrunā sabiedroto tautu viņas pašas valodā, un ovācijas, kas pārtrauca runātāju, nenāca kā atzinība un cienība pret viesi, bet kā dabīgs prieks par ciešo vieniību starp divām tautām, starp kuŗu domām un jūtām vairs nav nekādas starpības. Tāpat ka skaistais latvju koris iekļāvās tūkstošu dziedoņu amfiteātrī kā dabīga sastāvdaļa, tā valsts prezidenta vārdi skanēja pilnā harmonijā ar viņa klausitāju dvēseļu stīgām.

Ja dziesmu svētku atklāšanas svinības bija centrālais notikums valsts prezī-

rahva suurepārasele laulupeole, pidustustel, mis kõigerohkem vaimustavad ja seisvad eestlase südamele lähedal, samuti kui see on laulupidudega meie maal.

Ei olnud midagi kunstlikult tehtud sel silmapilgul, mil Lāti riigipresident asus koorijuhtide toolile, et tuua mitmetuhandele lauljale ja kuulajale tervisi Lätist eestikeeles. Nāis loomulikuna et Lāti president rāagib liitrahvale tema keeles, ja kiiduavaldused, millede osaliseks sai kõneleja, ei olnud ainult austuse avaldus, ja lugupidamine küllalise vastu, vaid loomulik rōõm selle üle, et mõlema rahva vahel valitseb tihe ühendus ja nende mõted ja tunded ei lähe enam lahku. Samuti kui Lāti laulukoor mahutas ennast tuhandete eesti lauljate amfiteatrisse loomuliku koosseisu osana, nii kõlasid ka riigipresidenti sõnad täies kooskõlas tema kuulajate hingedega.

Olgugi, et laulupeo avamine oli pääsündmus riigipresidenti kūraskäigu ajal, kus

denta viesošānās laikā, kurās vispārlicie-
nošakā veidā koncentrējās šīs viesošānās
raksturs un nozīme, tad Igaunijas valdība
ar sirmo valsts vecāko J. Tenisonu
priekšgalā no savas puses bija darījusi vi-
su, lai pierādītu augstam viesim, cik aug-
sti un svarīgi viņa klātbūtni vērtēja visas
noteicošās aprindas Igaunijā. Valsts
prezidentam bija iespēja iepazīties ar
visiem valdības locekļiem, ar parlamenta
aprindām, ar vai visiem Igaunijas sūt-
ņiem, kas uz dziesmu svētkiem bija iera-
dušies dzimtenē. Kara ministra un pir-
mā virspavēlnieka ģenerāļa J. Baloža
klātbūtne deva arī armijas aprindām iz-
devību, apliecināt savu uzticību kopējās
cīņās gūtai draudzībai un ieroču brālībai.

Un kad pēc divām iespaidu bagātām
dienām Latvijas viesi devās ceļā atpakaļ uz
dzimteni, viņiem bija pārliecība, ka lat-
vju-igauņu kopējā lieta ierakstīta neiz-
dzēšami abu tautu sirdīs.

Valsts prezidenta apciemojums no jau-
na apstiprināja, ka Latvijas un Igaunijas
kopējais ceļš iet uz priekšu un uz augšu.

V. Munters.

kõigenähtavamal viisil kontsentreeris sel-
le külaskäigu iseloom ja tähtsus, siis.
Eesti valitsus, hallpäise riigivanema J.
Tõnissoniga eesotsas, oli omalt poolt tei-
nud kõike, et näidata kõrgele külalisele,
kui tähtsa ja kaalukana vääristavad tema
juuresolekut kõik valitsevad ringkonnad
Eestis. Riigipresidendil oli võimalus tut-
vuneda kõikide valitsuse liigetega, riigi-
kogu ringkondadega ja peaaegu kõikide
Eesti saadikutega, kes oli saanud laulu-
peoks kodumaale. Sõjainistri ja esime-
se vadabussõja juhi kindral Balodi juures-
olek andis võimalust ka sõjaväe ringkon-
dadel tunnistada oma truudust ühistes
võitlustes sündinud sõprusele.

Ja kui peale kahe muljete rikka
päeva Läti külalised sõitsid tagasi kodu-
maale, oli nendel veendumus, et Läti —
Eesti ühine asi on kirjutatud kustumata
tähtedega mõlema rahva südameisse.

Riigipresidendi külaskäik andis uuesti
tõendust, et Läti ja Eesti ühine tee viib
edasi ja ülespoole.

V. Munter.

Saimniecība. Politika.

Igaunijas saimniecības politika jaunos ceļos. Eesti majanduspoliitika uutiel radadel.

Līdz šim Igaunijai bija tāda pati saim-
niecības politika, kā Latvijai — abas uz-
turēja naudas vērtības agrākos pamatus.
Lai stabilizētu igauņu kronas līdzšinējo
zelta vērtību, bij jāpaaugstina ievadmui-
tas un jāizdara citi importa sašaurināju-
mi, jānoteic eksporta prēmijas eksport-
precēm, sevišķi lauksaimniecības ražoju-
miem, jāpamazina eksporta preču trans-
porta tarifi uz dzelzceļiem, jāpazemina
aizdevumu procenti, jāsamazina valsts
ierēdņu algas, jāpaaugstina nodokļi, jā-
uzliek jauni u. t. t., u. t. t. Visi šie līdz-
ekļi pazīstami arī Latvijā, kādēļ būtu lieki
pakāvēties pie tiem ilgāk.

Eesti majanduspoliitika oli senijai
Lāti omaga ūhtlane — tingituna senise
rahavääringu alalhjust. Et sāilitada
Eesti krooni senist kullaväärtust, tuli
maksma panna sisseveotollide kõrgendusi
ja muid sisseveokitsendusi, määrata eks-
portsaadustele — eriti põllumajandusli-
kele — väljaveopreemiaid, alandada eks-
portkaupade veotariife raudteil, alla suru-
da laenuprotsente, vähendada riigiteeni-
jate palku, kõrdendada maksusid ja sisse-
seada uusi jne, jne, Kõik need on abi-
nõud, mis tuntud ka Lātis ja milliste
juures oleks sellepärast otstarbetu peatu-
da pikemalt.

Jūnija mēneša beigās Igaunija sāka iet jaunus tautsaimnieciskus ceļus: nolēma vairs neuzturēt savas kronas zelta vērtību un ļāva tai krist par apmēram 35% **Zviedrijas kronas** līmenī, ar kuŗu saskaņā igauņu krona bija stabilizēta arī jau pašā sākumā.

Kādi iemesli noteica šo pārmaiņu? Cēloņi bija vispirms valstssaimnieciski. Augšminētie soļi igauņu kronas līdzšinējās zelta vērtības saglabāšanai stipri apgrūtināja Igaunijas saimniecisko dzīvi un samazināja tās apgrozību. Salīdzinot ar 1928. gadu, rūpniecības gada produkcijas vērtība pagājušajā (1932.) gadā samazinājusies par 30% un lauksaimniecības ražojumu kopvērtība par 54%. Bet Igaunijas ražojošo nozaru tautsaimnieciskā apgrozībā ejošā daļa jeb **tirgus preču** vērtība kritusies no 232.000.000 kronām 1929. gadā uz 131.000.000 kr. 1932. gadā. Šī samazināšanās turpinājas arī šogad. Ne-raugoties uz prēmijām un piemaksām, samazinājusies arī ārtirdzniecības apgrozība. 1929. gadā Igaunija izveda uz ārēmēm preces 117,5 milj. kronu vērtībā, bet 1932. g. tikai par 42,6 milj. kronām. Jau šie niecīgie dati rāda Igaunijas saimnieciskās dzīves sašaurināšanās apmērus pēdējo gadu laikā. Sekas bija nenovēršama valsts ienākumu ievērojama samazināšanās. Radās tāds stāvoklis, ka valsts kasei vairs nebija iespējams pildīt visus tos pienākumus — rudzu monopolu, eksportprēmijas, tarifu pazemināšanu u. t. t., kuŗus tā bija sev uzlikusi, lai sargātu kronas līdzšinējo kursu. Budžeta sabalansēšanai jau tuvākā laikā vajadzētu samazināt valsts darbinieku algas caurmērā par 33%, un valsts budžetā būtu jāsamazina vēl arī citi izdevumi.

Tādēļ bij jāizvēlās: vai, ejot šo ceļu, izdarīt samazinājumus un tā pavājināt arī iekšējā tirgus pirkšanas spējas, kas automātiski nestu līdz arī jaunu tautsaimniecisko apgrozījumu vispārēju samazināšanos, vai arī atsvabināt valsts kasi no šo pienākumu sloga, kuŗu tā uzņēmusies, sargājot kronas līdzšinējo zelta kursu.

Valdības aicinātie saimnieciskie lietpratēji, jautājumu iztīrējot savās apspriedēs, ieteica pēdējo ceļu — pazemināt

Nūūd, juunikuu lõpul, on Eesti astunud, uutele majanduspoliitika radadele: ta on loobunud oma krooni senise kullaväärtuse hoidmisest, lastes selle langeda umbes 35% võrra, **Rootsi krooni** tasemele, millele Eesti kroon oli stabiliseeritud ka algul.

Millised olid põhjused, mis tingisid niisuguse muudatuse? Põhjused olid eeskätt riigimajanduslikud. Algulloetletud sam-mud Eesti krooni senise kullaväärtuse hoidmiseks surusid Eesti majanduselu tu-gevasti kokku ja vähendasid selle läbikäi-ku. Võrreldes 1928. aastaga oli tööstuse kogutoodandu väärtus läinud (1932.) a. vähenenud 30% ja põllumajanduse kogu-toodangu väärtus 54%. Eesti tootmisala-de toodangust rahvamajanduslikku raha-lisse läbikäiku mineva osa või **turutoodan-gu** väärtus aga on langenud 232.000.000 kroonilt 1929. a. 131.000.000 kroonile 1932. aastal. Ka käesoleval aastal on see langus kestnud edasi. Väliskaubanduses on kõigist preemiastest ja juuremaksudest hoolimata olnud samuti ränk tagasimine-k: 1929. a. veeti Eestist kaupasad välismaile 117,5 miljoni krooni, aga 1932. aastal ai-nult veel 42,6 miljoni krooni väärtuses.

Neist vähestest andmetestki juba sel-gub Eesti majanduselu kokkutõmbamise ulatus viimaste aastate kestel. Selle ta-gajärjeks oli paratamatult riigi tulude suur kahanemine. Olukord muutus niisuguseks, et kohustused, mida riik krooni senise väärtuse hoidmiseks omapeale oli võtnud rukkimonopoli teostamise, välja-veopreemiate, tariifide alandamise jne. näol, hakkasid kujunema ilmselt üle jõu käivaks riigikassale. Eelarve tasakaalus-tamiseks oleks juba kõige lähemas tule-vikus tulnud vähendada riigiteenijate pal-ku läbistiku 33% võrra ja teha riigi eelarves veel muidki olulisi kärpimisi.

Tuli seega valida: kas senist teed jatka-tes neile vähendamistele asuda, nõrgenda-des seega veelgi ka siseturu ootujõudu, mis automaatselt kaasa oleks toonud uue majandusliku läbikäigu üldise vähenemi-se, või kohutuste koormat, mis ta kanda võtnud krooni senise kullaväärtuse hoid-miseks.

Valitsuse poolt küsimuse kaalumisele kutsutud majandusasjatundjad oma nõu-pidamistel juunikuu keskpäiku soovitasid

Igaunijas kronas väärtību, kas — pēc viņu domām — palīdzētu palielināt tautsaimniecības approzību, pretēji līdzšinējiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem, un līdz ar to apturētu arī valsts ienākumu samazināšanos.

Šo priekšlikumu līdz ar attiecīgiem statistiskiem materiāliem, kuru drukātus eksemplārus izdalīja deputātiem, tagadējā J. Tenisona valdība 27. jūnijā iesniedza parlamentam, un pēdējais pēc pāris stundu debatēm ar mazu vairākumu to arī pieņēma, dodot valdībai jaunās politikas izvešanā nepieciešamo uzticību un pilnvaras.

28. jūnijā Igaunijas Banka, saskaņā ar parlamenta vairākuma un valdības gribu, izdarīja Igaunijas kronas pazemināšanu. Atcēla 15% valutas nodokli, ko līdz šim ņēma par oficiāli pārdoto ārzemju valutu. Izbeidza arī premiju izmaksu lauksaimniecības eksportražojumiem — sviestam, olām un bekonam. Tāpat likvidē visus eksporta veicināšanai ievēstos dzelzceļa tarifus, kas rada iztrūkumus budžetā.

Valdība atkārtoti un katēgoriski apstiprina, ka izsargāsies no inflācijas un tagadējās valdības lielākās rūpes būs budžeta līdzsvarošana. Cik tālu jaunais tautsaimniecības virziens veicinās eksporta atdzīvināšanu un līdz ar to arī tautsaimniecības approzījuma palielināšanos, to, protams, rādīs nākotne.

A. Tammans.

viimast teed — Eesti krooni väärtuse maldalamale tasemele laskmise kaudu, mis — nende arvates — aitaks suurendada rahvamajanduslikku läbikäiku, vastupidiselt senisele majandusliku tegevuse koondamisele, ja ühes sellega — paneks seisma ka riigi tulude vähenemise.

Selle seisukoha, ühes kõigi sinna juure kuuluvate statistiliste materjalidega, mis trükitult rahvasaadikutele kätte jagati, esitas praegune J. Tõnissoni valitsus 27. juunil Riigikogule, ning viimane, pärast mõnetunnilisi vaielusi, võttis sele väikese enamusega ka omaks, andes valitsusele uue suuna teostamiseks tarvilise usalduse ja volitused.

28. juunil viis Eesti Pank, vastavalt Riigikogu enamuse ja valitsuse tahtele, ettemääratud Eesti krooni väärtuse alandamise välisvaluutade suhtes läbi. 15% valuutamaks, mida siinamaani võeti ametlikult müüdavalt välisvaluutadelt, kaotati. Preemiate maksmine põllumajandussaaduste — või, kanamunade, peekoni ekspordile lõpetati. Ekspordi edendamiseks maksmapandud raudteeveo tariifide hõlbustused, mis tekitavad püüdujääke raudteemajapidamise, on likvideerimisel.

Inflatsioon, nagu valitsus korduvalt on kõige kategoorilisemalt kinnitanud, tahtakse kindlasti ära hoida ja riigieelarve tasakaalustamine on sellepärast valitsuse praeguseks suurimaks mureks. Kuivõrd uus majanduspoliitiline suun loodetud ekspordi elustamise ja sellega võimaldatava majandusliku läbikäigu suurendamise kaudu seda hõlbustab, seda peab näitama muidugi tulëvik.

A. Tammann.

Latviešu pirmo dziesmusvētku 60 gadus atcere. Lāti esimese laulupeo 60 a. mälestuspidustused.

Kā latviešiem, tā igauņiem notikušie dziesmu svētki bij zīmīgu jubileju svētki: kamēr igauņu tauta varēja svinēt pēc kārtas jau desmitos dziesmusvētkus, latvieši cienīgi atzīmēja savu pirmo dziesmusvētku 60 gadu piemiņu. Novērtējot abu tautu jubilejas svētkus, jāsaka, ka abi tie

Lätlasil ja eestlasid olid mööduud lau-
lupeod tähtsad juubelipidustused: Eesti
rahvas korraldas juba kümnendat laulupi-
du, lätlased pühitsesid oma esimese lau-
lupeo 60 aastast mälestust. Vääristades
mõlema rahva juubelipidustusi, pean ütle-
ma, et nad täielikult saavutasid püstita-

Valsts prezidents atklāj pirmo dziesmu svētku 60 g. atceres dienas.
Riigipresident avab Lāti esimese laulupeo 60 a. mälestuspidustused.

savu mērķi — cienīgi atzīmēt savas tau-
tas dziesmoto gaitu jubilejas — arī pilnam
sasniedza. Tikai kamēr — gods, kam
gods nākās — igauņu svētki bij grandio-
zāki, impozantāki, arī pilnīgāki mākslinie-
cisko sniegumu ziņā, latviešu svētki bij

tud eesmärķi — ausalt märķisid oma
rahva lauluradade juubeleid. Kuigi —
anname au sellele, kes teda väärib —
Eesti laulupidu oli suurepäralikum, impo-
santsem, ka täielikum kunstsiaavutuste
poolest, lätlaste pidustused olid südamlīk-

sirsnīgāku noskaņu bagātāki, ar lielāku vienības sajūtu koris ar klausītāju masu bij labākā kontaktā, līdz beidzot, svētku noslēgumā, kopējā sajūsmā saplūda tautas himnā. Tie bij latviešu svētkos sirsniģi, neaizmirstami brīži.

Latviešu iepriekšējie — VII. dziesmu svētki notika tikai pirms 2 gadiem — 1931. gadā, ar plašu un samērā grūtu programmu. Ļoti saprotami, ka šajos nepilnos divos gados, kas bij starpā starp VII. un ģīgada svētkiem un no kuriem vēl jāatskaita tas dabīgais paguruma un atslābuma laiks koros, kas seko pēc tik lieliem svētkiem, kā VII. dziesmu svētki, nevar būt ne runa par priekšzīmīgu programmas sagatavošanu un dziesmu iestudēšanu. Par labu dziesmu sagatavošanas darbam nenāca arī tas, ka viens no latviešu iecienītākiem virsdiriģentiem — prof. Pauls Jozuus, jau sākoties svētku sagatavošanai, saslima un virsdiriģenta amatā nepalika. Viņa vietā jauns virsdiriģents netika izvēlēts, un uz triju palikušo diriģentu — Teodora Reitera, Teodora Kalniņa un Emīļa Melngaiļa — pleciem uzgūlās jaunas darba nastas, kaut gan par darba trūkumu jau tā viņi nevarēja sūdzēties. Īsajā svētku starplaikā 3 virsdiriģenti nespēja rajoniem veltīt vairākus mēģinājumus un tamdēļ dziesmu iestudējums daudzās — sevišķi jaunākās dziesmās — vēl stipri kliboja. Tā paša iemesla dēļ arī divas izcilākās — Jēk. Graubiņa „Paldees, cūku Tenisti“ un Jāņa Cīruļa „Pieguļnieku dziesmu“ arī no programmas strīpoja.

Neskatoties uz šiem nelabvēlīgiem apstākļiem, kas no korjiem, diriģentiem, un virsdiriģentiem prasīja ārkārtīgi daudz izturības un spēka, dziedātāju tautas gara stāvoklis bij mošs, sajūsmas pilns. Diena pirms svētkiem Rīgas stacijās pieripoja vilciens pēc vilciena, pilni dziesmotu ļaužu, kas drīzi vien jau piepildīja Rīgu ar savām dziesmām, jautrību un pilno puķu klēpju smaržu, kas deva Rīgai lauku svaigumu un dzīvību. Novietoti skolās, dziedātāji vēl vēl' vēlā vakarā tērzēja, nemaz nedomādami, ka jau 6.30 rītā sākās pirmais kopmēģinājums uz estrādes un kurā visiem laikus bij jāierodās, Mēģinājumos nācās strādāt daudz, bet visas grū-

kude tunnete noolest rikkamad, oli tunda suuremat ūksmeelt, ūldkoor kuulajaskonnaga oli parimas kontaktis, seni kui peo lõpul nad sulasid kokku ūhises vaimustuses, lauldes isamaa hūmni. Need olid Lāti laulupeol pūhalikūd, unustamatud silmapilgud.

Lāti eelmine — VII. laulupidu toimus ainult enne 2 aastat — 1931. aastal väga laiaulatusliku ja vōrdlemisi raske kavaga. Arusaadav, et vaevalt kahe aasta jooksul, missugune oli vaheaeg VII. ja kasesoleva aasta laulupeo vahel, ei vōi olla kōnetki kava korralikust ettevalmistamisest ja laulude omandamisest, kui vōtame veel arvesse kooride loomulikku vāsivust, mis jalgib iga nii suure pidustuse jarel, kui oli VII. laulupidu. Laulude õppimise tōole ei mōjunud hāsti ka see asjaolu, et ūks parimaist lāti koorijuhtidest prof. Paul Josuus jai haigeks juba laulupeo ettevalmistustōode algul ja ei jäänud ūldkoorijuhi ametisse. Tema asemele uut koorijuhti ei valitud ja nōnda jai kolme jarelejäänud juhtide Teodori Reiteri, Teodori Kalnini ja Emili Melngaili õlgadele uus tōokoorrem, olgugi, et neil eneselgi oli juba kullalt tōod. Liiglühikesel laulupidude vaheajal ei jõudnud 3 koorijuhti pūhendada ringkondadele mitu peaproovi, mispārast paljude eriti uute laulude ettekanne veel kōvasti lonkas. Samal pōhjusel jāeti ettekanne kavast vālja kaks laulu: Jak. Graubini „Tānan sind, sigade Tōnis“ ja Jaani Cīruli „Õitsimeeste laul“.

Vaatamata nendele mittesoodsaile oludele, mis nõudsid kooridelt ja nende juhatajailt väga palju kannatust ja jõudu, oli lauljate meeleolu hää ja täis vaimustust. Pāev enne laulupidu tuli Riia jaama rong rongi jarel, täis laulurahvast, mis tāitsid Riiga oma lõbusate lauludega ja lillede lõhnaga, mis andis pāalinnale maa vārs-kust ja elavust. Oma elukohtades — koolides lõbutsesid lauljad veel hilja õhtul ja ei mōelnudki sellest, et juba kell 6,30 hommikul algab esimene ūldproov laululaval, kuhu pidid ilmuma kōik lauljad tāpselt. Ūldproovides pidi palju vaeva nāgema, aga lauljad kannatasid kōik raskused — pāikest ja vihma — pahameeleta ja laulsid 7—8 tundi pāevas.

tības, — saules karstumu un lietu ieskaitot, dziedātāji pārvarēja bez kurnēšanas, mēģinot 7—8 stundas dienā.

Svētku dalībnieku gājiens, ar ko ievadīja dziesmu svētkus, izvērtās grandiozā latviešu tautas tērpu parādē. Nevienos latviešu dziesmu svētkos nav bijis tik daudz skaistu un pareizu tautas tērpu, kā tikko notikušos. Arī tērpu godalgotības komisija ar prof. Franci Balodi priekšgalā atzina, ka šajos dziesmu svētkos bi-

Laulupeost osavõtjate rongikāik, millega alati pidustusi, kujunes suureks lāti rahvariiete paraadiks. Mitte kunagi veel ei ole olnud nii palju ilusaid ja õigeid rahvariideid kui seekord. Ka rahvariiete auhindade komitee, prof. Frants Balodiga eesotsas, konstateeris, et selleks laulupeoks olid rahvariided valmistatud hoolega, tähelepannes nende täpsust ja tōstes päevavalgele muistsete lātlaste üksikute maakondade kirjuid rahvariideid

Latviešu dziedātājas tautas tērps.
Lāti lauljannad rahvariideis.

jusi vērojama ārkārtīga rūpība tērpu izgatavošanā, galveno vērību piegriežot viņa pareizībai un tādā kārtā ceļot gaismā senlatviešu atsevišķo novadu krāšņos tērpus pilnīgi pareizā atjaunojumā. Sevišķi labu priekšzīmi šajā ziņā rādījuši latviešu studentu kōri.

Svētku gājiens deva iespēju izpausties arī svētku dalībnieku sajūsmā iepretīm mūsu sabiedroto un draudzīgo valstu pārstāvjiem svētkos: — Igaunu amatniecības skolas pūtēju orķestri, Lietavas aizsargu

tāielikult tāpses uuenduses. Eriti hāād eeskujū andsid Lāti ūliōpilaste koorid.

Laulupeo rongikāik vōimaldas laulupeo osavõtjatele avaldada sūdamlikuid tundeid meie liitlaste ja sōbralikude naabermaade esitajate vastu: Eesti tōōstuskooli puhkpillide orķester, Leedu kaitseliidu koor ja Soome meeskoor „Laulajat“ said suurte kiiduavalduste osalisteks. Suuremaid ovatsioone pūhendati Eesti vahvatele ōpilastele, keda rahvahulgad ter-

kori un somu vīru kori „Laulajat“. **Lielākās ovācijas bij veltītas Igaunijas brašajiem skolniekiem**, kurus katrs ļaužu pulciņš apsveica ar „Elagu“ saucieniem un cepuru vīcināšanu. Simpātijas igauņiem pelnīti pieauga, kad dziesmu svētku trešā dienā orķestranti Elmāra Pāeskes vadībā, deva skaistu iespēju klausīties igauņu mūzikas bagātos apcirkņos.

Dirigentu un visus brašos zēnus latviešu dziedātājas bērtin apbēra puķēm. Ar lielu sajūsmu klausītāji uzņēma arī Lietuvas aizsargu kori un somu „Laulajat“ koŗa dziesmas. Šie brīži rādīja, ka pašās tautās nav vēl piemirstas nesenās kopējās brīvības cīņas, ka tautas vēl arvienu ciena un simpatizē saviem sabiedrotiem un draugiem. Tā ir vērtīga atziņa, jo pēdējā laikā sabiedroto un draugu valstu oficiālo sarunu rezultāti lika par šīm simpātijām jau sākt šaubīties.

Svētku atklāšanas brīdis bij ļoti svinīgs. Goda vietās valsts prezidents, diplomātiskais korpuss, Saeimas un valdības locekļi un ārzemju žurnālisti. Pirmo dziesmusvētku karogu „Līgo“ svinīgā ceremonijā novieto pie dirigenta tribīnes un pie tā stāv studentu goda sardze. Dziesmusvētku biedrības priekšnieks sirmais prof. Jāzeps Vitols lūdz valsts prezidentu Albertu Kviesi atklāt svētkus. Savā runā valsts prezidents norādīja uz to milzu nozīmi, kāda dziesmusvētkiem piekrit mūsu tautas vēsturē. Var noteikti apgalvot, ka ar 1. dziesmu svētkiem 1873. gadā latviešu dzīvē sācies pilnīgi jauns novirziens un posms. Valsts prezidenta runu noslēdza valsts himna un trīs garīgas dziesmas ievadīja klausītājus svētku programmā.

Programmā visās trijās svētku dienās bij uzņemtas 35 dziesmas; pie kam trešo dienu programmu kombinēja no labākām iepriekšējo dienu dziesmām. Programmā bij reprezentēti visi komponisti, sākot ar 1. dziesmu svētku laika autoriem un beidzot ar visjaunākiem. Korim bij doti arī daudzi „cieti“ rieksti, bet visi virsdiriģenti tomēr godam tika ar tiem galā.

Kā jau iepriekšējos svētkos arī šoreiz programmā lielāko piekrišanu guva **Alfrēda Kalniņa „Latvju himna“**, kas mazliet vienkāršāki uzrakstīta būtu pārvērtusies par latviešu galveno himnu. Godinot tik-

vitasid „Elagu“ hūūetega ja kūbarate lehvitamisega. Sūmpaatiad eestlaste vastu arusaadavalt kasvasid, kui laulupeo kolmandal pāeval pillikoor Elmar Pāeske juhatusel vōimaldas kuulata Eesti muusikat.

Muusikajuhti ja ka vahvaid poisse lāti lauljannad kūlvasid ūle lilledega. Suure vaimustusega kuulajad vōtsid vastu ka Leedu kaitseliidu koori ja Soome „Laulajat“ koori ettekandeid. Need silmapilgud tunnistasid, et rahvad ise ei ole veel unustanud hiljutiseid vabadusvōitlusi, et rahvad veel ikkagi austavad ja tunnevad sūmpaatiad oma liitlaste ja sōprade vastu. See on kōrgelt hinnatav tōendus, kuna viimase ajal liitlaste ja sōbralikude riikide ametlikude lābirāākimiste tulemused andsid pōhjust kahtlustada, et endised sūmpaatiad on alalhoidunud.

Laulupeo avamise silmapilk oli pidulik. Aukohtadel riigipresident, diplomaatiline korpuss, seimi ja valitsuse liikmed. Esimese laulupeo lippu „Līgo“ pūhalikul tseremoonial asetakse tribūni juure, kus sesiab ūliōpilaste auvalve. Laulepeoseltsi esimees hallpaine prof. Joosep Vitol palub riigipresidenti Albert Kviesise avada pidustusi. Omas kōnes riigipresident tuletās meelde seda suurt tāhtsust, mis laulupidudel oli meie rahva ajaloos. Vōib kindlalt tunnistada, et 1. laulupeoga 1873. a. lāti elus algas tāiesti uus siht ja ajajārk. Riigipresidenti kōnele jārgnes riigihūmn. Laulupidu avati kahe vaimuliku lauluga.

Kōige kolme pāeva kavās oli 35 laulu, kusjuures kolmanda pāeva kava koosnes paremaist eelmiste pāevade lauludest. Kavas esinesid kōik heliloojad, alates 1. laulupeo autoritega ja lōpetades kōige noorematega. Kooridele oli antud mōningad kōvadki pāhkled, aga koorijuhid said nendegagi hāsti toime. Nagu eelmisel laulupeol, nii ka seekord kōigeparem meeldis Alfred Kalnini „Lāti hūmn“, mis lihtsa-

ko no Amērikas atbraukušo komp. Alfrēdu Kalniņu, himnu dziedāja arī paša autora dirigējumā, un tā viņa skanēja vēl iespaidīgāki un varenāki.

Neskatoties uz zināmu nedrošību grūtākās vietās, kopkoncerti izdevās īsti labi. Pakāpeniski auga sajūsma klausītājos un līdzī arī dziedātājos. Iemīlotie un iecienītie dirigenti, tāpat arī komponisti dabūja ziedus bez gala un abus Teodorus—Kalniņu un Reiteri dziedātājas gandrīz vai ziediem apkāva. Trešā dienā uzstājās arī pūtēju orķestri, gan, jāsaka, ļoti mazā sastāvā. Tos dirigēja prof. J. Jurjāns, Jānis Skujiņš un Jānis Vitolinš. Igaņu dziesmu svētku grandiozajam pūtēju orķestrim mūsējo gan nemaz nevar pielīdzināt.

Kā jau augstāk minējām, lieliskas ovācijas ieguva 3. dienā ārzemju kori, sevišķi igauņu skolnieku orķestris. Svinīgos momentus vēl vairāk izcēla visu triju tautu himnas, ko izpildīja apvienotie kori un orķestri.

Latviešu dziesmu svētkos visas dziesmas dziedāja visi kori, neatdalot no kopkorā spējīgākos korus ar grūtākām dziesmām. Lai gan izlasītais koris grūtākās dziesmas veiktu precīzāki, tad tomēr bez tā skānīguma un košuma, kas piemīt kopkorim.

Bez tam šāda koru un dziedātāju dalīšana „spējīgākos“ un „nespējīgākos“ stipri traucētu arī viengabalainības sajūtu svētkos, būtu par šķērslī tai sajūsmā, kas tagad izpaudās tik spēcīgi, sevišķi svētku trešajā dienā.

Kopkoris tad jau bij labāki sadziedājis un dziesmas ieskānējās viena par otru krāšņāki un iespaidīgāki. Sajūsma auga dziedātājos, i arī klausītājos. Arvienu vairāk dziesmu nācās atkārtot; dirigentus un komponistus — dziesmu autorus, koris un klausītāji silti sumināja un katram no viņiem tika pa lauku ziedu klēpim, ko tautu zeltenes speciāli no laukiem bij vedušas, rūpīgi glabājušas un saudzējušas, līdz istā brīdī to varēja pasniegt savam iecienītam dirigentam vai komponistam.

Pēc programmas beidzamās dziesmas sākās klausītāju un dziedātāju atvadīšanās: zib abās pusēs mutautiņi, iet gaisā

malt kirjutatuna oleks saanud lātlaste pāhūmniks. Austades hiljuti Ameerikast saabunud heliloojat Alfred Kalnini, hūmn lauldi autori isiklikul juhatusel, ja siis kōlas ta veel vāgevamalt ja mōjukamalt.

Vaatamata raskemate kohtade oskamatusese õnnestusid ūldkontserdid õige hāsti. Vaimustus jārgjārjest kasvas kuulajate ja sellega ka lauljate keskel. Armastatud ja austatud koorijuhid ja samuti heliloojad said lõpmata palju lilli, ja mõlemaid Theodore — Kalnini ja Reiteri lauljatarid matsid koguni lilledesse. Kolmandal päeval esinesid puhkpillide orkestrid, kuigi vāga vāikses koosseisus. Neid juhataš prof. P. Jurjan, Jaan Skujin ja Jaan Vitolin. Eesti suurepārāsele pillikoorile ei vōi meie ennast kōrvale seada.

Nagu juba ūlal mainisin, suurte ovatsioonide osalisteks laulupeo kolmandal päeval said välismaa koorid ja eriti Eesti kooliõpilaste orķester. Pidulikku momenti tõstsid veel enam esile kolme rahva hūmnid, mida kandsid ette ūldkoor ja orķester. Lāti laulupeol kōiki laule laulsid kōik koorid, ei jaotatud eraldi paremaid koore raskemate lauludega. Olgugi, et erikoor laulaks raskemaid laule tāpsemalt, aga siiski selle kōlata ja iluta, mida pakub ūldkoor. Pāale selle sārāne kooride ja lauljate eraldamine „paremaisese“ ja „halvemaisse“ takistaks ka ūhtlusetunnet laulupeol, ja oleks takistuseks sellele vaimustusele, mis nūid nii jõukalt avaldus, eriti laulupeo kolmandal päeval. Ūldkoor oli juba lauldesse sisseelanud, ja laulud kōlasid ūksteisest vāgevamalt. Vaimustus kasvas lauljates ja kuulajates. Korrati ikka rohkem laule, tānati koorijuhite ja heliloojaid — laulude autoreid ja igaleūhele nendest annetati sūletāis pōllulilli, mida maaneijud olid kaasa toonud ja alalhoidnud, et annetada meeldivamale koorijuhile vōi komponistile.

Pāale viimast laulu algas kuulajate ja lauljate vastastikune jumalagājātmine lehvisid valged taskurātid, mūtsid lendasid õhku, kōlasid rōõmuhūuded. Kuulajad ruttasid lauljate lähedale ja nūid ei olnud enam piiri lauljate ja kuulajate vahel. Nūid — koorijuhita laulis kogu rahvahulk

cepures, atskan prieku un suminājumu saucieni. Drīzi jau visi klausītāji ielenkuši estrādi un **nav vairs robežas starp dziedātāju un klausītāju**. Tagad — bez dirigenta un vadības **dzied pati tauta — visa vienota**. Skan no 40—50 tūkstošu mutēm valsts himna, skan tautas dziesmas. Un ilgi vēl šīs dziesmas skanēja, kamēr beidzot vai nu nogurums lika sevi manīt, vai arī lauku dziedātājiem bij jādodas jau prom savā ikdienas darbā. Bet brīnišķais svētku noslēgums no atmiņas nevarēs izzust.

Svētku laikā bij gādāts arī par visāda veida koncertu rīkošanu. Gan nebij latviešiem vēl savas oratorijas vai rekviema — ko igauņiem jau snieguši Kapps un Kreeks. Toties ar skaistāko no latviešu garīgās dziesmas krājumiem klausītājus iepazīstināja Reitera koris ar simfonisko orķestri Doma baznīcā; ar vērtīgāko un jaunāko latviešu koŗa literātūrā klausītāju priekšā nāca studentu koris „Dziesmuvara“, A. Ābeles vadībā, sniedzot vērtīgu koncertu konservatorijā. Izcilus notikumus bij Alfrēda Kalniņa — pirmais pēc atbraukšanas no Amēriķas — ērģeļu koncerts Doma baznīcā, kas bij pulcinājis pilnu baznīcu ļaužu. Bij arī vēl citi koncerti un svētku izrādes abos teātros un operā.

Novērtējot notikušos svētkus, jāsaka, vēlreiz, ka laika sprīdis bij par īsu, lai svētkus pienācīgi sagatavotu. Tamdēļ nākošo dziesmu svētku termiņš drīkst būt ne ātrāk kā pēc četriem, pieciem gadiem.

Tad arī sagatavošanai izlietotais milzu darbs vainagosies labākām sekmēm un velti netiks šķiesta arī lielās dziedātāju masas enerģija.

Tikai žēl, ka rīkojot savus svētkus pēc 5 gadiem — 1938. gadā tie atkal sakrītīs kopā ar igauņu 11. dziesmu svētkiem. Tamdēļ mūsu svētki rīkojami šoreiz būtu 1937. gadā un tad varētu ievērot nepieciešamo 5 gadu atstarpi.

Pie šādas kārtības abām sabiedrotām tautām būs dota iespēja noklausīties un nemt arī aktīvu dalību otrās valsts svētkos, kas ievērojami stiprinātu abu tautu draudzību. Lielī sajūsmas brīži ir labākie tautu vienotāji. **V. Strautmanis.**

— lauljad ja kuuljad. 40—50 tuhande suust kōlas riigihūmn kōlasid rahvalaulud. Need laulud kōlasid veel kaua, seni kui vāsimums laskik ennast tunda vōi maakoovid pidid lahkuma pāalinast, et asuda oma argipāeva tōole. Kōik see ei kustu nii ruttu mālestusest.

Laulupeo ajal korraldati ka mitmesuguseid kontserte. Küll polnud lātlasil veel oma oratooriumi ega requiemi, mida eestlasile andnud Kapp ja Kreek. Siiski ilusamate lāti vaimulikkuide lauludega kuulajaid tutvustas Reiteri koor sūmfooniaorkestriga Doomkirikus. Vāertuslikumaid ja uuemaid lāti koorilaule kandis ette ūliōpilaskoor „Dziesmuvara“ A. Ābeles juhatusel, pakkudes hāād kontserti konservatooriumis. Suursūndmuseks oli Alfred Kalnini esimene — pāāle kodumaale jōudmise Ameerikast — orelikonsert Doomkirikus, mis oli rahvast tāis. Veel oli ka teisi kontserte ja etendusi mōlemas teatris ja ooperis.

Hinnates laulupidu, pean veel kordama, et vaheaeg oli liig vāike, et korralikult ettevalmistada. Sellepārast ei tohiks jārgmist laulupidu pidada enne nelja vōi viit aastat. Siis annab ettevāimistamiseie pūhendatud suur tōō ka soovitatud tulemsi.

Kahjuks oleks viie aasta pārast meie laulupidu jālle ūhel ajal Eesti omaga. Sellepārast meie peaks laulupidu jārgminekord korraldama 1937. aastal, ja pārast seda vōiks pidada viie aastast vahe-maad. Niisugusel korral mōlemal rahval oleks vōimalus kuulata teise laulu ja vōtta aktiivset osa teise laulupeost, mis kindlustaks mōlema rahva sōprust. Suured vaimustuse silmapilgud on parimad rahvaste ūhendajad.

V. Strautmanis.

Igaunu dziesmu svētki. Eesti laulupeod.

Igaunu un latviešu tautas, būdamas divi tuvi kaimiņi Baltijā, ir dzīvojušas diezgan vienādos politiskos apstākļos, kādēļ daudzu notikumu gaita, to savstarpēji salīdzinot, liekas viegli novērojama un saprotama. Tā tad, apskatot dziesmu svētku jautājumu, atkrīt vajadzība apstākļus atsevišķi tuvāk apskatīt no krievu un vācu varas iespaidu viedokļa. Mēs ļoti labi zinām, kādēļ viena vai otra parādība ieguvusi tieši doto veidu un kāpēc garīgās dzīves izpausmes lauzās cauri grūtībām un pie tam tik vēlā laikmetā.

Tautiskā māksla arvien veic nacionālpolitiskus uzdevumus. Igaunu tautiskās atmodas laikmeta kustībā dziesmu apziņīgi izveidoja par līdzekli, kam bija jāatvieto citas iztrūkstošās pašdarbības nozares. Dziesmu svētki deva nevainīgu un ciešamu iemeslu lielu ļaužu pulku sanāksmei. Šais gadījumos arī prese varēja strādāt vairāk uzmudinošu darbu, jo tad viņai dzīvāk sekoja. Pašapziņu varēja modināt un palielināt arī dziesmu svētku runās.

Igaunijā par koŗa dziesmu sāk runāt 18. un 19. gadu simteŗu maiņā. 19. gadu simteŗa sākumā atzīmētas pirmajiem koriem atbilstošas vienības Tērbatas un Kanapāa brāļu draudzēs, tālāk par to dzirdam jau Lūnjā, Tāchtverē, Simunā, Laiusē, Kārmā un citur. Koŗi izveidojās visupirms baznīcās un skolās, dalībnieki bij pa lielākai daļai skolotāji un skolnieki (draudzes skolās). Materiālam gandrīz bez izņēmuma lietoja garīgas dziesmas. Par lielāko un ievērojamāko dziedāšanas veicinātāju pagājušā gadu simteŗa pirmajā pusē skaita Peltsama kori, kuŗu nodibināja M. Vilbergs 1840. g. No šī laika jaunā kustība top pakāpeniski spēcīgāka un plašāka apmēros.

1827. gadā iznāca C. Ph. Kerbera pirmais vienbalsīgu baznīcas meldiju krājums, 1837. gadā parādījās drukā L. Punsēļa četrbalsīgā korāļu grāmata; pirmās laicīgās dziesmas koriem izdeva M. Kerbers 1865. gadā. Notis izdeva galvenā kārtā mācītāji, ērgelnieki un ķesteri. No pazīstamākiem igauņu darbiniekiem līdz

Eesti ja lāti rahvas kui kaks lähedast naabrit Baltikumis on elanud võrdlemisi sarnanevates poliitilistes tingimustes, mispärast paljude sündmuste käik vastastikukses vaatlemises osutub kergesti hinnatavaks ja mõistetavaks. Nii siis asudes laulupidudegi küsimuse juure, langeb ära lähem tarvidus olukordi eriti valgustada vene ja saksa vägivõimuga suhtumise seisukohalt. Meie teame üsna hästi, miks üks või teine nähe omandas antud kaju ning miks vaimsa elu avaldused kerkisid esile läbi pingutuste ja sedagi küllalt hiliisel ajastul.

Rahvuslik kunst ikka täidab rahvuspoliitilisi ülesandeid. Eesti ärkamiseaegses liikumises laulust kujundati tahtlikult vahend, mis pidi asendama teisi puuduvaid isetegevuse alasid. Suurte hulkade kokkulemises laulupeod andsid süütut ning sallitavat põhjust. Nendel puhkudel ka ajakirjandus võis teha enam ergutsevat tööd, kuna teda siis jälgiti elavamalt. Peokõnede kaudugi saadi äratada ja vääristada enesetunnet.

Koorilaul Eestis tuleb kõnesse 18. ja 19. sajandi vahetusel. Esimestest kooridest 19. sajandi algul märgitakse vastavaid rühmitusi Kanapääs ja Tartu vennaste koguduse juures; edasi nendest kuuleme juba Luunjas, Tähtveres, Simunas, Laiusel, Kaarmas ja mujal. Laulukooride moodustamiseks esialgu andis paika kirik ning kool; osavõtjateks jäid päämiselt koolmeistrid ja õpilased (kihelkonna koolides). Materjaalina peaaegu eranditult kasutati vaimulikku laulutoodangut. Tugevamaks ja nimekamaks lauluharrastajaks möödunud sajandi esimesel poolel peetakse Põltsamaa koori, mille asutas M. Vilberg 1840. aastal. Sellest ajast alates, võtab liikumine järjest enam hoogu ning ulatust. Noodistustest ilmus 1827. a. C. Ph. Körberilt esimene ühehääline kirikuviiside kogu; 1837. a. andis L. Punschel välja neljahäälese koraaliraamatu; esimesed ilmalikud laulud koori jaoks toimetetas trükki M. Körber 1865. aastal. Väljaan-

pirmajiem dziesmu svētkiem paspēja reprezentēties J. V. Jansens, F. Kuhlbars un C. R. Jakobsons.

J. V. Jansens — bijušais ķesteris un vēlākais laikraksta redaktors — ar lielu interesi centās attīstīt kora dziesmu. Materiālam savas gaumes un tuvāku iespēju robežās viņš izvēlējās vācu ražojumus, no kuriem vispirms 1862. gadā sakopoja vienkāršīgu krājumu melodiju populārizēšanai. Jau 1865. gadā viņš nodibināja Tērbatas vīru dziesmu biedrību un 1867. g. sāka prasīt atļauju dziesmu svētku sarīkošanai Vidzemes zemnieku atbrīvošanas 50 gadu jubilejas gadījumā. Jāpiezīmē, ka šo pasu notikumu izlietoja kā iemeslu atļaujas dabūšanai arī 1894. gadā, jo citās reizēs bij jāizmanto ķeizaru valdīšanas vai kronēšanas diena.

Kaut gan bij izveidojušies jau pa lielākaļ daļai jauktie kori, tomēr pirmos divos dziesmu svētkos iztika tikai ar vīru koriem, jo rīkotāji baidījās lieku grūtību, ja piedalītos abu dzimumu dziedātāji. Ātrā gaitā sāka organizēt vīru korus. Atļaujas gaidīšanas laikā laikraksts „Postimees“ izdeva veselu rindu dziesmu. Pati atļauja pienāca tikai 1869. g. februārī, un svētkus sarīkoja jūnijā.

Dziesmu svētku programmas lielāko daļu sastādīja vācu dziesmas. Arī svētku praktiskā noorganizēšanā Jansens centās uzturēt sakarus ar vietējiem vāciešiem, lai vieglāk pārspētu formālās grūtības. C. R. Jakobsons necieta kompromisus, otrkārt viņš pieprasīja, lai programmā uzņem igaunū un somu skaņdarbus. Viņš arī izdeva Kunileida dziesmas un pieprasīja tās koriem. Pirmajos dziesmu svētkos nodziedāja minētā autora „Dzintene ir mana mīla“ un „Līdz nāvei tevi“. Blakus J. V. Jansensam pirmais igaunū komponists A. Kunileids piedalījās arī kā svinību vadītājs. Viņš iedēstīja mūsu zemē sēklu, kas līdz šai dienai ir izaugusi par lielu, tautas īpatnības glabājošu stādu.

Otros dziesmu svētkus desmit gadus vēlāk jau vadīja K. A. Hermans, kas bija liels tautas melodiju aizstāvis un kas izveidojās par mūsu kora dziesmas ražīgāko attīstītāju. Viņa uzskati gan likās lokālies zem ārējiem iespaidiem, tomēr viņš mums devis vienu otru ievēribas cienīgu

deid pāamisel tegid pastorid, organistid ja köstrid. Tuntud eesti tegelastest kuni esimese laulupeoni jõudsid esineda J. V. Jannsen, F. Kuhlbars ja C. R. Jakobson.

J. V. Jannsen — endine köster ja pārstine lehetoimetaja — pūidid innuga arendada koorilaulu. Materjaliks ta oma maitse ning lähemate võimaluste kohaselt valis saksa toodangut, millest esialgselt 1862. a. koostas ühehäälse kogu viiside populāriseerimise sihiga. Juba 1865. a. ta asutas Tartu Meestelaulu Seltsi ja 1867. a. hakati nõutama luba laulupeo pidamiseks Liivimaa talurahva pärisorjusest vabastamise 50 a. juubeli puhul. Olgu tähendatud, et sama sündmusega loa hankimist põhjendati ka 1894. a. ja et muil puhkudel pidi kasutama keisrite valitsemise või kroonimise tähtpäevi.

Kuigi oli moodustatud enamikus segakoore, ometi kaks esimest laulupidu pandi toime puhtal kujul meeskooridega, kuna mõlemasoo ühisel osavõtmisel kardeti mõningaid raskusi. Meeskoore hakati kiires korras organiseerima; „Postimehe“ kaudu loa ootamise ajal anti välja juba rida laule. Luba ise jõudis päralt alles 1869. a. veebruaris ning pidustustega tuldi toime juunis. Laulupeo kava suuremalt jaolt koosnes saksa tõekest; ka tegelikus korraldamises Jannsen pūidid hoida sidet kohalike sakslastega, et kergemini saada üle ettevõtte vormilistest raskustest. C. R. Jakobson ei pooldanud kompromisse; teiseks ta nõudis eesti ja soome helitõe paigutamist kavasse. Tema andiski välja A. Kunileidi laule ning saatis neid kooridele. Esimesel laulupeol kanti nimetatud autorilt „Mu isamaa on minu arm“ ja „Sind surmani“. J. V. Jannseni kõrval esimene eesti helilooja A. Kunileid võttis pidustustest osa ka juhatajana. Tema meil sisuliselt panigi idanema seemne, mis tänaseni on kasvanud suureks omapärasusi kandvaks taimeks.

Teist laulupidu 10 aastat hiljem juhatas juba K. A. Hermann, kes ise oli suur rahvaviisi pooldaja, ning kellest kujunes meie viljakas koorilaulu arendaja. Tema ilme küll kaldus painduma väliste mõjutuste järgi, ometi on ta meile andnud mõnegi tunnustamist vääriava pala. Endistest au-

darbu. No agrākier autoriem otro dziesmu svētku programmā bija atkal A. Kunileids, no jauna pienāca K. A. Hermans; arī J. V. Jansens ieradās dienas kārtībā ar koŗa dziesmām. Vispār te igauņu oriģinālrāzõjumu skaits auga. Tāpat auga arī dalībnieku daudzums: ja pirmajos dziesmu svētkos uzstājās apmēram 800 dalībnieki, tad tagad to bija jau pāri 1200. Orķestru saradās vairāk, koŗu skaits palika apmēram tas pats, bet dalībnieku skaits bija pieaudzis. Otrõs dziesmu svētkõs dziedāja arī himnu „Mu isamaa“ (Mana tēvija).

Trešie dziesmu svētki sekoja Rēvelē gadu vēlāk — 1880.; dalībnieku skaits nokritās zem 800, kam bija par iemeslu samērā isais starplaiks un koŗu niecīgais skaits Ziemeļigaunijā. Svētkõs radīja dzīvību jaunums, ka pirmo reizi dziesmu svētkõs piedalījās jauktie koŗi. Šoreiz rīkotāja bija biedrība „Lootus“ (Cerība), un vadītājs — konservātoriju absolvējõšais J. Kappels, kas piedalījās arī kā autors, papildus agrākier spēkiem. J. Kappels savõs darbos izteicis straujas jūtas un uzrāda rūpīgu izstrādājumõ; viņš vilņõja romantisma plūsmē. Trešo dziesmu svētku programmā pirmo reiz sniedza arī igauņu tautas dziesmas.

Ceturrtie dziesmu svētki notika atkal Tērbatā 1891. gadā, tos vadīja K. A. Hermans un A. Erleman. Autoru skaita pieaugums bija jau lielāks: A. Tomsons, Fr. Säbelsmans, A. Lāte, M. Hermane un starp citiem arī D. O. Virkhaus. Apdāvinātā vecākās paaudzes komponista A. Kunileida laika biedrs A. Tomsons nepaceļas gan līdz iepriekš minētā mākslinieka spējām, bet savõs centienõs viņš meklē tautiskumu un tādā garā rada vairākus darbus. Fr. Säbelsmans arī ir devis labas dziesmas, lai gan tās neizceļas ar savu īpatnību. A. Lātem laimējies savõs darbos tvert skaidru nacionālu līniju. M. Hermane harmonizējusi daudzas tautas melodijas un radījusi jaunus koŗa dziesmu oriģinālus, pēdējo vidū atrodas viņas labākie darbi. Ceturrtõs dziesmu svētkõs piedalījās vairāk kā 3000 dalībnieku, starp tiem 600 orķestrantu (100 stīgu instrūmenti). Pirmo reizi izveidojās lielāks jaukts koŗis un dubltoķoris; no autõriem diriģēja Fr. Säbel-

toritest teise laulupeo kavas esines jālegi Kunileid, juure asus K. A. Hermann; ka J. V. Janssen tuli pāevakorda kooriteostega. Ūldiselt siin eesti algupārane looming arvulises mõttes kasvas. Samuti kasvas ka osavõtjate hulk: kui esimesel laulupeol esines umbes 800 tegelast, siis nüüd neid tuli juba üle 1200. Pillikoore oli tekkinud rohkem, laulukooride arv jāi ligikaudu samaks, kuid liikmete hulk näitas tõusu. Teisel laulupeol kanti ette ka hümn „Mu isamaa“.

Kolmas laulupidu järgnes Tallinnas aasta hiljem — 1880; tegelaste arv langes alla 800, mida põhjustas võrdlemisi lühike vaheaeg ja kooride väiksem hulk põhjapõõles Eestis. Uudisena tekitas elavust esmaskordne segakooride osavõtt laulupeost. Korraldajana konservātoriumi lõpetamisel olev J. Kappel, kes autorina tuli juure lisaks endistele jõududele. J. Kappel oma toodangus on avaldanud erksaid tundeid ja viimistlevat väljatõõtust; ilmelt ta liikus romantika järelmõõjades. Kolmanda laulupeo kavas esmakordselt pakuti ka eesti rahvaviise.

Neljas laulupidu peeti jālegi Tartus 1891. aastal, juhata sid K. A. Hermann ja A. Erleman. Siin autorite juurekasv kujunes suuremaks: A. Thomson, Fr. Säbelsman, A. Lāte, M. Hermann ja teiste seas ka D. O. Virkhaus. Andeka vanemapõõle helilooja A. Kunileidi kaasaegne A. Thomson ei tõuse küll eelnimetatu võimeteni, kuid oma püüdmistes ta taotleb rahvapārastust ja esitabki niisugustena mitmeid tooteid. Fr. Säbelsmann on andnud ka kujukaid laule, olgugi et nad ei tungi nähtavusele iselaadilt. A. Lāte enda tõõdes paistab mitmeti välja õnnestumistega rahvusliku joone tabamises. M. Hermann on harmoniseerinud rohkesti rahvaviise ja loonud koorilaule originaalmeloodiale; viimaste seas leiduvadki tema paremad teosed. Neljandast laulupeost võtsid osa üle 3000 tegelase, nendest 600 orkestriõõget (100 keelpilli). Esmakordselt moodustati suurem segakoor ja kaksikoor; autoritest astusid juhatajatena õõles Fr. Säbelsmann ning A. Lāte. Seekord oli ehitatud ka juba kõlakoda, mis varemini puu-

mans un A. Läte. Šoreiz bija jau uzbūvēta arī estrade, kuŗas agrāk trūka. Cetur tie dziesmu svētki sekoja grūtajam pārkrievošanas laikmetam, kāpēc tiem bija ievērojama nozīme tautas dzīvē kā ierosinātājiem un stiprinātājiem.

Piektie dziesmu svētki piedzīvoja vēl bēdīgākus notikumus. Daudzi igauņu uzņēmumi bija slēgti (Aleksandra skola, Rakstnieku biedrība), krievi visur atrada iemeslus aizdomām un centās sistematiski vājināt tautisko apziņu. Neievērojot šos apstākļus — tiem tieši spītējot — 1894. gada svinībās dalībnieku skaits pieauga piepeši līdz 6000. Būdama garīgās dzīves centrs, Tērbata izmantoja savu spēcīgo iespaidu. Dziedātāji bija ieradusies arī no tālienes, kur tie dzīvoja ārpus dzimtenes robežām. Piekto dziesmu svētku gadījumā pirmo reizi notika solistu koncerts. Kopkori vadīja J. Kappels, K. A. Hermans un K. Tūrnpu, pēdējais dēbitēja arī kā jauns autors. K. Tūrnpu staigā jaunromantisma virziena ceļus, savā vēlākā radīšanas darbā viņš sāk meklēt līdzsvaru ar apkārtni un laiku, kas devis dažu labu atzīmējamu panākumu.

Sestie dziesmu svētki notika Rēvelē 1896. gadā. Tos sarīkoja „Estonia“ un „Lootus“. Arī šis ziemeļu pasākums nerādīja lielākas pārmaiņas. Starplaiks bija atkal par īsu, vadītāji un autori bija tās pašas personas; salīdzinot ar iepriekšējiem svētkiem, nepieauga ne dalībnieku skaits, ne igauņu oriģināldarbu procents.

Septītie dziesmu svētki 1910. gadā uzrādīja dažādas pārmaiņas savā saturā. Visu koru programmu aizpildīja igauņu skaņdarbi (1 somu dziesma bērnu korim). Jauktos korus vadīja M. Lūdigs, bērnu korus M. Kipperts; ta pēdējo reizi uzstājās arī orķestru tēvs D. O. Virkhaus, kas bija aktīvi piedalījies visos iepriekšējos dziesmu svētkos. Pienāca klāt vesela rinda jaunu, spēcīgu koru dziesmu autoru: R. Tobias, A. Kapps, M. Lūdigs un M. Sārs. Šie visi četri komponisti pieder mūsu ievērojamāko skaņražu saimei, tie katrs parāda savu ievērības cienīgo gaumi un viņu darbiem ir mākslinieciski augsts līmenis. Viņi visi ir kalpojuši igauņu nacionālās mūzikas izveidošanas domai. Pēdējā sevišķi spilkti parādās M. Lūdiga un

dus. Neljas laulupidu langes raskele venestamise ajajärgule, mispärast ta ergutajana ning kinnitajana etendas tähtsat osa rahva elus.

Viies laulupidu leidis eest veelgi kurvemaid sündmusi. Mitmed eestlaste ettevõtted olid viidud sulgemiseni (Aleksandrikool, Kirjameeste Selts), venelased leidsid kõikjal kahtlustamiseks põhjusi ja rahvustunde nõrgendamiseks tehti mitmel pool sihikindlat tööd. Vaatamata nendele asjaoludele, — õieti nende kiuste — tõusis tegeleste arv 1894. a. pidustustel järsku 6000-ni; Taurtu kui vaimsa elu keskoht pani oma mõju tugevasti maksma. Lauljad oli tulnud ka väljaspoolt kodumaa piire. Esmakordselt viienda laulupeo puhul anti solistide kontsert. Üldettekandeid juhatasid J. Kappel, K. A. Hermann ja K. Tūrnpu; viimane esines ka uue autorina. K. Tūrnpu toodang käib järelromantilise voolu teed; hilisemas loomingu ta kaldub otsima tasakaalu ümbruse ning ajaga, mis on andnudki mõningaid märgitavaid tulemusi.

Kuues üldlaulupidu peeti ära Tallinnas 1896. a. „Estonia“ ning „Lootuse“ eestvõttel. Ka seegi põhjapoolne üritus ei toonud kaasa suuremaid muudatusi. Vaheäeg oli jälle lühike, juhtidena ja autoritena esinesid samad isikud; ei tõusnud endisega võrreldes tegelaste arv ega eesti helitööde protsent.

Seitsmes laulupidu 1910. a. tähendas mitmeti sisulist pööret. Terve kooride kava koosnes eesti heliloomingust (1 soome laul lastekoorile). Segakoore juhatas M. Lüdigi, lastekoore M. Kippert; viimast korda siin astus üles ka pillikoorige isa D. O. Virkhaus, kes oli teinud kaasa kõik eelmised laulupeod. Koorilaulu autoritena tuli juure rida uusi tüsedaid jõude: R. Tobias, A. Kapp, M. Lüdigi ja M. Saar. Kõik need neli heliloojat kuuluvad meil silmapaistvamate hulka, kas igaüks oma ilme juure pakuvad väärikat maitset ja kunstilist käsituslikku taset näitavat toodangut. Kõik nad on seisnud eesti rahvusliku muusika kujundamise mõtte teenistuses. Viimasena mainitud laad tuleb enam ilmsiks M. Lüdigi ning eriti M. Saa-

it ipaši M. Sāra skaņdarbos. Septīto dziesmu svētku laikā sarīkoja arī simfoniskā orķestra koncertus, kur izpildīja lielu vairumu igauņu kompozīciju, tāpat arī lielāku vokālu-instrumentālu formu uzvedumi. Neskatoties uz aizliegumu, šo dziesmu svētku beigās vētraiņā sajūsmā visi nodziedāja tēvijas himnu.

Astotos vispārējos dziesmu svētkos 1923. gadā noorganizēja jau mūsu patstāvības dienās. Apstākļi mainījās un līdz ar tiem viss cits. Koru skaits ātri palielinājās un tie pakāpeniski uzrādīja augstākas vērtības. Izvēloties svētkiem skaņdarbus, varēja būt runa tikai par pašu oriģinālrāžojumiem; ar vienu darbu reprezentējās tikai mūsu tuvākie ciltsbrāļi somi, kas arī jau agrāk palīdzēja pildīt mūsu dziesmu svētku programmu saturu. Korus vadīja J. Simms un A. Kasemets. Atklātībā parādījās jauni autori: J. Āviks, J. Simms, C. Krēks un A. Vedro. Arī šie komponisti izrādījās par tautiskās idejas nesējiem, J. Simma darbi gan atzīmē savdabīgāku virzienu. Blakus dziesmu saturam, bija pieauguši arī svētku apmēri: aktīvo dalībnieku skaits pacēlās līdz pat 15.000. Dziesmu svētku laikā notika oratoriju un rekviēma izpildījumi, operu un brīvdabas drāmu izrādes, solo un koru koncerti. Vesela rinda koru dziedāja tikai igauņu skaņdarbus.

Devītos dziesmu svētkos 1928. gadā oriģināldarbi aizpildīja jau arī orķestru programmu. Aktīvo dalībnieku bija 15000. Kā virsdiriģenti darbojās J. Āviks, A. Topmans, R. Kulls, L. Neumans un A. Kasemets. Paralleli apvienotiem jauktiem un vīru korjiem atsevišķi uzstājās arī Ziemeļigaunijas un Dienvidigaunijas kori, Rēveles garnizona vīru koris un viesi no Somijas, Latvijas un Norvēģijas. Šais dziesmu svētkos reprezentējās atkal vairāki jauni autori: T. Vettiks, E. Āvs, E. Verks, A. Lemba, J. Ceigers un A. Kasemets. Pirmie trīs koru dziesmu nozarē pacēlušies redzamā vietā, starp tiem T. Vettiks ir augsti vērtējams diriģents. Devītos dziesmu svētkos tāpat notika liels skaits speciālu sarīkojumu — koncertu un teātra izrāžu, sniedzot pa pilnam igauņu oriģināldarbus.

Pagājušie jubilejas dziesmu svētki pār-

re loomingu puhul. Seitsmenda laulupeo ajal anti ka sümfooniaorkestriga kontsert, kus tuli ettekandele hulk eesti helitöid; samuti esitati suuremaid vokaal-instrumentaalseid vorme. Hoolimata keelust sellel laulupeol puhkes lõpuks tormiline isamaa hümnid laulmine.

Kaheksas üldlaulupidu 1923. a. viidi läbi juba meie omariikluse päevil. Olud muutusid ja ühes nendega mõõdud ning muljed. Koorilooming suurenes kiiresti ja näitas järjest kõrgemaid väärtusi. Teoste valikul võisid kõnesse tulla ainult enda helitöid; meie lähemad suguvennad soomlased, kes varemgi aitasid täita ta sisustada kava, olid esitatud ühe teosega. Koore juhataksid J. Simm ning A. Kasemets.

Uute autoritena kerkisid päevakorda J. Aavik, J. Simm, C. Kreek ja A. Vedro. Needki heliloojad osutuvad rahvusliku liikumise kandjateks; erinevat suunda märgib küll J. Simmi toodang. Sisulise külje kõrval mõõdud näitasid suurt kasvu: tegelaste arv tõusis umbes 15000-ni. Pildustuste ajal anti oratooriumi, requiemi, oopereid, vabaõhu draamat, soolo ning koorikontserte jne. Eesti helitöödega siin hulgas esines rida laulukoore.

Üheksandal laulupeol 1928. a. võttis algupärane loomung enda alla ka pillikoorige kava. Osalistena ettekannete täitmisel märgime 15000 tegelast. Üldjuhtidena toimised J. Aavik, A. Topman, R. Kull, L. Neuman ja A. Kasemets. Ühendatud seaga ja meeskoorige kõrval astusid üles Põhja — Eesti ning Lõuna - Eesti koorid, Tallinna kornisoni meeskoor ja külalised Soomest, Lätist ning Norrast. Esimakordselt laulupeol kooriteoste autorina ilmusid jälle juure mitmed: T. Vettik, E. Aav, E. Vörk, A. Lemba, J. Zeiger ja A. Kasemets. Esimesed kolm kooritoodangu alal on tõusnud nähtavale kohale, nende seas T. Vettik kuulub hinnatud koorijuhtide hulka. Eriettekannetena üheksas laulupidu mahutas samuti suure hulga kontserte ja lavatöid, muude keskel ka rohkesti eesti algupärandeid.

Möödunud juubelipidu kasvas üle kõigest senisest nii oma ulatuse, sisu kui ka ettevalmistuse poolest. Registreeritud te-

auga visus iepriekšējos, kā apmēros, tā arī saturā un sagatavojumā. Reģistrēto aktīvo dalībnieku skaits sasniedza 21000. Visi skandarbī bija tikai mūsu pašu oriģināli, starp tiem arī plašā mūzikas svētku programma (operas — A. Vedro „Kaupo“ un A. Lemba „Kalmuneid“; A. Kappa oratorija „Hiib“, C. Krēka Rekviēms; kantātes — R. Heinmetsa „Tõotatud maa“ (Apsolitā zeme) un J. Hioba „Jesaja kuulutamine“ (Jesaja pasludināšana); simfoniskais koncerts, koŗu un solistu koncerti), brīvdabas izrādes u. t. t. Dziesmu svētku laikā sarīkoja vēl izstādi par igauņu tautas atmodas laikmetu un vispārējiem dziesmu svētkiem, ko paskaidroja un papildināja referāti. Jubilejas dziesmu svētku virsdiriģenti bija: J. Äviks, T. Vettiks, V. Nereps, J. Simms un R. Kulls, jauni autori R. Pets un V. Nereps; no minētājiem skandarbī pirms pauz savos darbos tautisko ideju. Izrādot sevišķu draudzību, dziesmu svētku programmā ievietoja arī mūsu tuvāko kaimiņu dziesmas — latviešu un somu, kas ar lielu sajūsmu dzīvoja līdzī mūsu nacionālam notikumam. Dziesmu svētku izpildījums bija ļoti augstā līmenī.

Bez jau apcerētās vielas un jau minētiem vārdiem jāatzīmē vēl arī P. Süda, kas darbojās pa lielākai daļai instrumentālā nozarē, te pieder arī A. Ellers. Vēl jāmin arī E. Brauers, E. Tubins, J. Jürgensons, A. Karafins, A. Kends, E. Kapps, V. Lemets un K. Ritsings.

Igaunija bez dziesmu svētkiem sarīko diezgan bieži arī dziesmu dienas, koŗu skaits gadā sniedzas līdz 30 vai 40. Dziesmu svētki un dziesmu dienas ir atstājušas ļoti lielu iespaidu koŗu organizēšanā un to spēju pacelšanā. Reizē ar to viņi audzināja arī tautisko pašapziņu un pašdarbību. Tagadējais igauņu koŗa dziesmas stāvoklis dod vislabākās cerības nākotnē. Ar šādu ticību turpināsim savu ceļu blakus labajiem kaimiņiem jaunās laimes pilnās dienās.

E. Visnapu.

gelaste arv tõusis ümmarguselt 21000-ni. Kõik teosed ammutati meie oma algupärasest toodangust, nende hulgas ka laiaulatulik muusikapidustuste kava (ooperid — A. Vedro „Kaupo“ ja A. Lemba „Kalmuneid“; A. Kapi orat. „Hiib“, Kreegi requiem; kantaadid — R. Heinmetsa „Tõotatud maa“ ja J. Hiobi „Jesaja kuulutamine; sümfooniakonsert, kammermuusikakonsert, kooride ja solistide kontserdid), vabaõhulavastus jne. X. laulupeo ajal korraldati veel näitus Eesti ärkamiseajast ja üldlaulupidudest, mida selgitasid ning täiendasid referaadid. Üldjuhtidena juubelipidustustel esinesid J. Aavik, T. Vettik, V. Nerep, J. Simm ja R. Kull, uute autoritena R. Päts ning V. Nerep; esimehe mainitud heliloojatest oma töödes ilmutab rahvuslikku tagapõhja. Meie lähemalt naabritelt soomlastelt ja lätlastelt, kes innuga sündmustele tundsid kaasa, paigutati laule kavasse erilise sõpruse avaldusena. Laulupeo ettevalmistus näitas väljapaistvalt kõrget taset.

Väljaspool käsitletud ainet ja loetletud nimesid tuleks eesti autoritest mainida P. Süda'nt, kes töötas päämiselt instrumentaalsel alal; siia liiki puhtal kujul kuulub ka A. Eller. Nimetatud olgu veel E. Brauer, E. Tubin, J. Jürgenson, A. Karafin, A. Känd, E. Kapp, V. Leemets ja K. Ritsing.

Pääle üldlaulupidude Eestis kooraldatase õige rohkesti laulupäevi, mille arv aastast tõuseb 30—40-ni. Laulupeod ning päevad on suuresti mõjunud kaasa kooride organiseerimiseks ja nende võime tõstmiseks. Sellega ühenduses nad kasvatasid ka rahvustunnet ning isetegevust. Praegune olukord Eesti koorilaulu alal laseb väljendada kõige paremaid lootusi tuleviku mõttes. Niisuguse usuga uutele õnnrikastele päevadale jätkame oma teed enda paremate naabrite kõrval.

E. Visnapuu.

Igaunijas X. vispārējie dziesmu svētki. X. Eesti üldlaulupidu.

Dziesmu svētki mūsu, igauņu, dzīvē nav tikai patīkama tautiska tradīcija, kurai ir goda pilna pagātne un liela nozīme kā nacionālās pašapziņas un vienības modinātājam tautiskās atmodas laikmetā, bet tie ir tagad un būs arī nākotnē varenākais notikums, kas ar senatnes spēku aizrauj visu mūsu valsti un tautu, nesot līdzī dvēseles atdzimšanu un garīgu nobriedumu, pildot

Laulupidu meie eesti elus pole mitte ainult õilis rahvuslik traditsioon, mis omab aulist minevikku jo tähtsust ärkamisaja rahvusliku iseteadvuse ja ühistunde äratajana, vaid see on ka nüüd ja tulevikus võimsaim suursündmus, mis ürgjõuliselt haarab kogu meie riiki ja rahvast, tuues sinna hingelist uuestisündi ja vaimlist tõusu, täites südameid võimsaste elamustega

Igaunijas X. dziesmusvõtku kopskats.
X. Eesti laulupeo üldvaade.

sirdis ar spēcīgiem pārdzīvojumiem un spārnojoj tās tautiskā vienības sajūtā, savstarpējā uzticībā kopējās gribas spēcīgai izpaušmei no sirds dziļumiem plūstošā tautas dziesmā.

Šis dvēseles spēks arvien pakāpeniski audzis, tāpat kā pastāvīgi paplašinājušies katru dziesmu svētku ārējie apmēri. Un

ning tiivustades neid rahvuslike paleustuunas ühistunde, vastastikusele usaldusele ühise tahte võimsale väljendamisele südamest süttivas rahvuslikus laulus.

Üha kasvanud on see hingeline jõud, nagu on järjest kasvanud ka iga laulupeo välised mõödud. Ja nüüdki, kümnendal —

arī šoreiz, desmitos — jubilejas dziesmu svētkos, tas izvērtās par visspēcīgu tautisku triumfu, kur izpaudās dziļi pārdzīvojami un bezgala spēka pārpilnība.

Svinīgā garastāvokļa pacelšanu veicināja arī Latvijas valsts prezidenta apciemojums, jo ierodoties līdz ar mūsu valsts vecāko pirmajā un otrajā dienā dziesmu svētkos kā goda viesi, prezidents teica sirsnīgu apsveikuma runu veiklā un skaidrā igauņu valodā, uz ko tautas masas reaģēja ar lielu sajūsmu. Tāpat pacilātību veicināja Latvijas studentu apvienotā jauktā koŗa uzstāšanās dziesmu svētku pēdējā dienā. Koris imponēja ārēji ar saviem stilā un labā gaumē darinātiem tautas tērpiem, kas akadēmisko jaunatni padarīja vēl svaigāku un mīlāku, bet, protams, arī ar prieka pārpilno, jaunības pārplūstošo dziesmu, kas apliecināja augstu kultūru.

Tā tad mūsu dziesmu svētki sūtīja Latvijai daudz gavilējošu sirsnīgu simpātiju, ko radīja mūsu augstā goda viesā — prezidenta ievērojamā, vienkāršā, sirsnīgā, taisnā un mīlestības cienīgā personība, kā arī akadēmiskās jaunatnes dzīvības pilnais kolektīvs, koŗu pulkā mūsu dziesmu tautai ir daudz labu personīgu pazīstamu un mīļu draugu, sevišķi „Dziesmuvaras“ korī. Sirsnīga pateicība latviešu viesiem par viņu apciemojumu, kas papildināja mūsu dziesmu svētkus ar īpatnēju, svaigu niānsi.

Kur rodas šī vispārējā sajūsma un spontāno pārdzīvojumu komplekss, ko dziesmu svētki iekustina tik spēcīgos viļņos — šī jautājuma pamatīga izskaidrojuma godātiem latviešu lasītājiem varbūt nevajaga: viņiem taču tāpat kā mums dziesmu svētku kulsts kļuvis par nacionālu mistēriju, kas vienota ar tautiskās atmodas laikmetu un tai sekojošo tautisko gara attīstību. Un mūsu patstāvības iegūšanā un mūsu valšķu dibināšanā arī mēs smēlāmies drošību, spēku un ticību savai nākotnei. Un tā mums Igaunijā jau tūliņ pēc valsts nodibināšanas sāka riņķot teiciens: „Igaunija ir sevi iedziedājusī patstāvībā“. Kautgan tas izklausās itkā paradokss, tomērtur pamatos ir nopietna doma.

Latvija svinēja šogad savu dziesmu svētku 60. gadu jubileju, mēs desmitos vis-

juubelilaulupeol, see paisus kōikvōimsaks rahvuslikuks trūumfiks kōrgepingeliste elamuste ja māāratu jōukūllusega.

Piduliku meeoleolu tōusuks aitas kaasa ka Latvija presidendi külaskāik, kuna president viibides ūhes meie riigivanemaga auvōōrastena laulupeol esimesel ja teisel pāeval, ūtles sūdamlīku tervituskōne ladusas ja selges eesti keeles, millele rahva hulgad suure vaimustusega reageerisid. Samuti tōstis elevust laulupeo viimases pāeval Lāti ūhendatud ūliōpilassegakoori esinēmine. Koor imponeeris nii vāliselt oma stiilsete, maitsekate rahvariitēga, mis akadeemilist noorust veel vārskemaks ja armsamaks tegi, muidugi aga ka oma vōimsa rōōmukūllase, noorusest rōkkava lauluga, mis osutas kōrget kultuuri. Nii siis Latvijale meie laulupidu saatis palju hōiskavaid sūdamlīke sūmpaatiaid- mille vāljakutsumist soodustasid meie kōrge aukūlalise — presidendi kaalukas, ūilislīhtne, sūdamlīk — otsekohene ja armastusvārne isik, kui ka akadeemilise nooruse tujukūllane kollektiiv, mille hulgas meie laulurahval kūllaltgi isiklikke hāid tuttavaid ja armsaid sōpru — eriti „Dziesmuvara“ koorist. Sūdamlīk tānu kūlalīstele nende kūlastamise eest, mis rikastas meie laulupidu omapārāse, vārske nūānsiga.

Millest tuleb see ūldine vaimustus ja spontaansete elamuste komplek, mida laulupidu nii jōullīste laenētes liikuma paneb — selle pōhjalikumāt seletust vist astatud lāti lugejad ei vaja: on ju neil samuti kui meilgi laulupeo kultus saanud rahvuslikuks mūsteeriumīks, mis ūhenduses ārkamisaja ja sellest jārgneva rahvusliku arengu ūilsate paleustega. Ja meie iseseisvuse saavutamisel ja meie riikide rajamisel — eks siingi laulupidudest ammutasime julgust ja jōudu ning usku oma tulevikku. Ja nii ongi meie Eestis juba peale omariiklust kāimas lause: „Eesti on end iseseisvaks laulnud“. Kuigi see kōlab nāilīsel paradoksina, on selles pōhi- olemuselt siiski oma tōeline mōte.

Lāti pidas tānavu oma laulupidude 60 a. juubelit, meie kūnnendat ūldlaulupidu, mida esimesest laulupeost lahutab 64 aastane vahemaa. Nii siis juubelilaulupeod mōlemail naaberrahvastel. Eks seegi suu-

pārējos dziesmu svētkus, kurus no pirmajiem dziesmu svētkiem šķir 64 gadu starplaiks. Tā tad abās zemēs bija jubilejas dziesmu svētki. Tas palielināja viņu ārējās dimensijas un tāpat arī iekšējo spēku.

Cienījamais latviešu lasītājus, kā domājams, interesē mūsu jubilejas dziesmu svētku reālais sagatavošanas darbs un tā veikšana. Sniegšu par to dažus datus. Pirms valsts patstāvības iegūšanas vispā-

rendas nende väliseid dimensioone kui ka sisemist jõudu.

Lugupeetud lāti lugejaid huvitab arvatavasti meie juubelilaulupeo reaalne ettevalmistustöö ja selle lābiviimine. Olgu siis sellest toodud mõned andmed. Kuna enne riiklist iseseisvust ūldaulupidusid korraldasid tāhtsamid ja vanemad seltsid — pāamiselt „Vanemuine“ Tartus ja „Estonia“ Tallinnis*), siis Eesti vabariigi-

Igaunu dziedātājas Saamu un Moona salu tautas tērpos. Eesti lauljannad Saare ja Muhumaa rahvariideis.

rējos dziesmu svētkus sarīkoja ievērojamākās un vecākās biedrības, galvenā kārtā „Vanemuine“ Tērbatā un „Estonia“ Rēvelē*), bet republikas laika dziesmu svētkus, sākot ar VIII., organizē Igaunu Dziedātāju Savienība. Tā apvieno visas valsts dziedoņus un dibināta 1921. gadā. Pēdējos gados savienībai pievienoti sekcijas veidā arī tautas pūtēju orķestri jeb ragu kori, kā tos pie mums

aegsed laulupeod, alates VIII. korraldab Eesti Lauljate Liit. See on ūleriikline organiseeritud lauljaskonna koondis, asutatud 1921. a. Viimastel aastattel on koondunud liidu juure seksioonina ka rahva puhkpillide orķestrid ehk pillikoorid nagu neid meil nimatatakse. Oma rohkem kui kūmneaastase tegevuse jooksul on liit suutnud end organiseerida autoriteetseks lauljaskonna keskkondiseks,

*) Pirmos dziesmu svētkus sarīkoja „Vanemuine“ uz J. V. Jansena ierosinājumu Tērbatā 1869. gadā. Bez tam Tērbatā notika II., IV. un V. dziesmu svētki, bet Rēvelē III., VI., VII.

*) Esimene laulupidu korraldati „Vanemuise“ poolt J. V. Janssen'i algatusel Tartus 1869. a. Paāle selle peeti Tartus II., IV. ja V. laulupidu Tallinnas aga III., VI., VII.

nosauc. Savā vairāk kā desmit gadu darbības laikā savienība paspējusi sevi noorganizēt par autoritatīvu dziedātāju centru, tā kā tagad jau vairāk kā puse no visiem stingras organizācijas koriem ir savienības biedri. Jāpiezīmē, ka lielais vairums koŗu pie mums darbojas vai nu kā patstāvīgas dziesmu - mūzikas biedrības, vai arī kā koŗi pie dažādām citām biedrībām (izglītības, ugunsdzēsēju, atturībnieku un citas biedrības). Bet bez tiem ir arī koŗi, kas darbojas ārpus oficiāli apstiprinātu biedrību rāmjiem. Savienība cenšas tos pamazām noorganizēt par reģistrētām biedrībām un apvienot savā tīklā, jo pēc savienības statūtiem tas citādi nav iespējams. Izveidošanas darbs veicas samērā labi, un savienības locekļu skaits pakāpeniski aug, tā kā apmēram pirms gada savienība varēja nolemt, ka vispārējos dziesmu svētkos var piedalīties kā aktīvi dalībnieki tikai savienības biedri. Savienībai ir nod. Tērbatā, Rakverē, Vilandē, Pērnāvā un Paidē. Jubilejas dziesmu svētku sagatavošanas darbu savienība uzsāka jau 1929. gadā. Savienības valde izstrādāja vispārējos pamatnoteikumus, pēc kuriem atsevišķas koŗu vienības izveidoja dziesmu svētku programmu vispusīgāku. Tā noorganizēja jaukto kopkori, kopējo vīru kori, atsevišķo jaukto kori un sieviešu kori. Speciālā jauktā koŗa sastāvā iedalīja lielākos, spējīgākos pilsētu koŗus, kuriem varēja uzticēt atbildīgākus uzdevumus — it īpaši parādīt mūsu koŗa dziesmas tagadnes raŗojumu tipiskākās parādības, kas prasa kā savā tehnikā, tā arī mūzikālā satura iztulkojumā jau augstākas kvalitātes priekšnesuma aparātu, nekā kopkori. Tas pats sakāms arī par speciālo vīru kori, jo kopējo vīru kori sastādīja speciālie vīru koŗi plus jaukto koŗu vīru balsis, tāpat kā kopējā jauktā koŗa priekšnesumos dabiski piedalījās arī speciālā jauktā koŗa dalībnieki. Sieviešu kori ietilpa daŗi nedaudzie speciālie sieviešu koŗi un visas jauktā kopkoŗa sieviešu balsis.

Dziesmu svētku repertuāra uzsvaidzināšanai 1929. gadā notika koŗa dziesmu sacensība. Dziesmu svētku programmas sastādīšanas komisiju Dziedātāju Savienības valde ievēlēja 6. III. 1930. g. Komisija pēc 20 sēdēm iesniedza dziesmu prog-

nii et praegu juba üle poole kindla organizatsiooniga kooridest on liidu liikmed. Olgu tähendatud, et rõhuv enamus koore täatavad meil kas iseseisvate laulu-māngu seltsidena, ehk jälle kooridena mitmesuguste teiste seltside juures (haridus-, tuletõrje-, karskus — ja muud seltsid). Peale nende on aga ka koore, mis tegutsevad väljaspool ametlikkult kinnitatud ühingu raame. Neid liit aegamööda püüab korraldada registreeritud seltsideks ja siis oma võrku koondada, kuna liidu põhikirja järele see muidu pole võimalik. See kujundamine edeneb võrdlemise edukalt ja liidu liikmete arv järjest kasvab, nii et umbes aasta eest liit võis teha otsuse, mille järele üldlaulupeost võivad tegelastena osavõtta ainult liidu liikmed. Liidul on osakonnad Tartus, Rakveres, Viljandis, Pärnus ja Paides. Juubelilaulupeo ettevalmistamistöödele liit asus juba 1929. a. Liidu juhatus säädis üles üldised põhimõtted, mille järele laulupeo kava ettekandvate üksuste poolest muudeti mitmekesisemaks. Nii kujundati: üldsegakoor, üldmeeskoor, erisegakoor, erimeeskoor ja naiskoor. Erisegakooride koosseisu määrati suuremad, võimelisemad linnade koorid, kelledele võidi anda vastutusrikkamad ülesanded, nimelt — esitada tüübilisemaid näiteid meie koorilaulu tänapäeva toodangust, mis nii oma tehnikalt kui ka muusikaliselt sisult ja tõlgitsemiselt nõuab juba kõrgema kvaliteediga ettekande aparati, võrreldes üldkooridega. Sama käib ka erimeeskooride kohta, kuna üldmeeskoori moodustasid erimeeskoorid pluss segakooride meeshääled, nagu ka üldsegakoori ettekandest võtsid osa loomulikult ka erisegakoori lauljad. Naiskoori kuulusid mõned vähesed erinaiskoorid ja kogu nais-hääled üldsegakoorist.

Laulupeo repertuaari värskendamiseks toimus 1929. g. kooride võistlus. Laulupeo laulude kava koostamise toimkonna Lauljate Liidu juhatus valis 6. III. 1930. Toimkond, pidades üles 20 koosoleku, esitas liidu juhatusse kaudu laulude kava liidu nõukogule, kes selle 6. juunil 1930. a. kinnitas. Laulupeo üldkooride noot ilmus trükist 1930. a. sügisel; erikooride noodid ilmusid aasta hiljem. X. üldlaulupeo pilli-

rammu savienības valdei un tā savukārt tālāk — savienības padomei, kas to apstiprināja 6. jūnijā 1930. g. Dziesmu svētku kopkoŗu notis iznāca 1930. gada rudenī, speciālo koŗu notis nodrukāja gadu vēlāk. X. dziesmu svētku ragu koŗu programmu sastādīja orķestru sekcija.

Dziesmu svētkus izsludināja ar sevišķu uzsaukumu mūzikas žurnālā „Muusika-leht“ 30. sept. 1930. g. Kori uz to reaģēja ar lielu gatavību un interesi un dziesmu svētkiem reģistrējās 660 koŗi ar 21000 dziedātājiem un mūziķiem. Pēc dziesmu svētku programmas sastādīšanas un noŗu iznākšanas reģistrējuŗies koŗi sāka gatavoties. Nu bija jāsastāda plāns, kas pa daļai norādīja, kā koŗiem mūzikāli sagatavoties. Laiku no noŗu nodrukāšanas līdz ziemas svētkiem atstāja koŗu diriģentiem, lai tie iepazītos ar dziesmām. Savienība iesāka koŗu sagatavošanas priekŗdarbus radio ceļā 1931. g. janvārī. No 11. janvāra līdz 26. aprīlim katru svētdienu bija radiofonā viena dziesmu svētku stunda. Œai laikā labākie Rēveles koŗi demonstrēja dziedātājiem visu dziesmu svētku kopkoŗu programmu, pie kam neierobeŗojās tikai ar dziesmu priekŗnesumiem, bet diriģenti deva dažādus paskaidrojumus par dziesmu mūzikālo struktūru, norādījumus tehnisku grūtību pārvarēšanai un mūzikālā iztulkošanā līdz ar satura analīzi. Œādu stundu bija pavisam 15. Pavasarī, maija sākumā, savienība aicināja visus diriģentus trīs dienu kursos Rēvelē, kur bez vispārēja rakstura vokāli - mūzikāliem jautājumiem apskatīja vēl reiz seviŗki pamatīgi arī dziesmu programmu un jau ļoti dzīvi — Rēveles labāko koŗu priekŗnesumā. Viņu diriģenti to vispusīgi atrisināja un izskaidroja, kur kursanti piedalījās ļoti aktīvi. 3. decembrī 1930. gadā Dziedātāju Savienības padome ievēlēja par 10. vispārējo dziesmu svētku virsdiriģentiem J. Āviku, R. Kullu, V. Nerepu, L. Neumani, J. Simmu un T. Wettiku. Darbu iedalīja tā, ka par kopkoŗa vadoniem tika Neumans**), Nereps un Wettiks, par vīru koŗu vadoni J. Simms, par

**) L. Neumanim bija vēlāk slimības dēļ jāatsakās, kad tas jau bija veicis daudzus mēģinājumus.

kooride kava koostas pillikooride sektsioon.

Laulupeo vāljakuulutamine erilise ūleskutsega toimus „Muusikalehes“ 30. sept. 1930. a. Sellele reageerisid koorid suure valmisolu ja innuga ning laulupeost osavōtuks registreerisid 660 koori 21000 laulja - māngijaga.

Laulupeo kava valmides ja noodi ilmu-des hakkasid registreerijad koorid seda omandama. Nūūd oli tarvis asuda kava koostamisele, mis detailselt kāsitab kooride muusikalist ettevalmistamist. Aeg noodi ilmumisest kuni jōuludeni jāeti selleks, et koorijuhid tutvusid lauludega. Liidu esimene ettevalmistusaktsioon toimus raadio teel, algades 1931. a. jaanuaris. 11. jaanuarist kuni 26. aprillini oli raadios igal pūhapāeval laulupeo tund, millise ajaga Tallinna paremad koorid esitasid lauljaskonnale laulupeo kogu ūldkooride kava. Selle juures ei piiratud mitte ainult laulude ettekandmisega, vaid koorijuhtide poolt anti mitmekūlgseid seletusi laulude muusikalisest struktuurist, nāpunāiteid tehniliste raskuste āravōitmisest ja muusikalisest tōlgitsemisest ūhes sisulise analūusiga. Neid tunde oli kokku 15. Kevadel mai alul kutsus liit kōik koorijuhid Tallinna kolmepāevalisele kursusele, kus pāale ūldist laadi vokaalmuusikaliste kūsimuste arutamise ning demonstreerimiste terve laulude kava veel kord pōhjalikult lābivōeti, kuid juba elavalt — Tallinna paremate kooride ettelaulmisel — nende koorijuhtide mitmekūlgsel arutlusel ja selgitusel, millest kursandid osavōtsid vāga aktiivselt. 3. dets. 1930. a. Lauljate Liidu nōukogu valis X. ūldlaulupeo muusikajuh-tideks J. Aavik'u, R. Kull'i, V. Nerep'i, L. Neuman'i, J. Simm'i ja T. Vettik'u. Tōō jagati nii, et ūldkoori juhtideks said Neuman**), Nerep ja Vettik, meeskooride juhiks J. Simm, erisegakooride juhiks J. Aavik, kuna pillikoorid jāid R. Kull'ile, kes ka eelmisel laulupeol neid juhatas.

Ringkondlised eelproovid algasid 1932.

**) L. Neuman pidi hiljem tervislistel pōhjustel loobuma, olles teinud juba hulga eelproove.

spetsiālo koŗu vadoni J. Āviks, bet ragu orķestri palika R. Kullam, kas tos vadīja arī pirmajos dziesmu svētkos.

Provinces kopmēģinājumi sākās 1932. g. janvārī un ilga līdz pašiem dziesmu svētkiem. Tā kā virsdiriģentiem nebija iespējams visos apgabalos personīgi vadīt kopmēģinājumus (kopkoŗu rajonu bija pavisam 71), tad ievēlēja par viņu palīgiem instruktorus, kas izdarīja sagatavošanas mēģinājumus mazākos apgabalos. Instruktori bija: Jos. Āviks, E. Āvs, A. Karafins, P. Laja, K. Leinus, A. Pungs, K. Retseps, R. Ritsings, E. Rozenbergs, J. Sārs, K. Tuvike.

Bez vēl uzskaitītiem bija vēl spetsiālo jaukto koŗu, atsevišķo vīru koŗu un orķestru mēģinājumi, kas notika virsdiriģentu vadībā tāpat pa rajoniem; šo apgabalu, protams, bija mazāk. Pavisam tika sarīkoti 170 mēģinājumi. Kāmēr dziesmu svētku mūzikālā programma sniedz zināmu pārskatu par mūsu koŗa dziesmas attīstību, kā arī par kopkoŗa priekšnesuma spējām — vārdu sakot, par tautiskās koŗa dziesmas līmeni plašuma maštābā, tad reizē ar to radās doma sniegt pārskatu arī par mūsu mūzikas kultūras citām nozarēm, tā sakot, iespieŗoties igauņu mūzikas pasaules dziļumos un augstumos, kā arī priekšnesuma smalkumā. Tā radās vajadzība sarīkot parallēli jubilejas dziesmu svētkiem „Igaunijas mūzikas svētkus“, kas šai gadījumā ar savu sistematiskumu un pilnību bija Igaunijā pirmie. Te bija jau jāgrieŗas pie attiecīgiem spetsiālistiem un iestādēm, kas to arī atbalstīja. Mūzikas svētku programmā bija: Estonia simfoniskā orķestra simfonisks koncerts autoru vadībā, kamermūzikas vakars (Akadēmiskā skaņu mākslinieku biedrība), A. Kappa oratorija „Hiobs“ (Estonia's mūzikas nodaļas koŗis), C. Krēka „Rekvieŗms“ (Estonia's mūzikas nodaļa), baznīcas kantātu rīts (Jāņa oratorijas koŗis) un igauņu operu uzvedumi — A. Vedro „Kaupo“ un A. Lemba „Kalmuneid“ (Kapu jaunāva) Estonia's operas trupās izpildījumā. Visam tam bija jādod pietiekoši vispusīgs pārskats par igauņu tagadējo mūzikas kultūru un tās līmeni. Kā tas viss bija un kādu iespaidu tas radīja, par to mēs paši nevaram tik labi spriest, vai arī, ja varam,

a. jaanuaris ning kestsid kuni laulupeoni. Kuna ūldjuhtidel vōimalus puudus kōigis ringkondades isiklikult eelproove juhtida (ūldkōori ringkonde oli 71), siis valiti neile abiks instruktorid, kes vāhemates ringkondades eelharjutusi tegid. Instruktoriteks olid: Jos. Aavik, E. Aav, G. Ernesaks, A. Karafin, P. Laja, K. Leinus, A. Pung, K. Pūtsep, R. Ritsing, E. Rosenberg, J. Saar, K. Tuvike.

Pāāle ūlalōeldu olid veel erisegakooride, erimeeskooride ja pillikooride proovid, mis toimusid ūldjuhtide juhatusel samuti ringkondade järele; neid ringkondi oli muidugi vāhem. ūldse korraldati 170 eelproovi.

Kuna laulupeo muusikaline kava annab teatava ūlevaate meie koorilaulu loominguist kui ka masskōori ettekande vōimeist — sōnaga rahvusliku koorilaulu tasapinnast laiuse maštabis, siis sellega koos tekis mōte anda ka meie muusika kultuuri teistelt aladelt — tungida — nōnda ūtelda — eesti muusikalise loomingu sūgavustesse ja kōrgustesse ning ettekande peensusesse. Sellest jārgnes tarve korraldada juubelilaulupeoga rōōbiti „Eesti muusikapidustused“, mis kāssoleval juhul oma sūstemaatlikuselt ja tāielikkuselt olid esmakordsed Eestis. Siin tuli pōōrduda juba vastavate spetsiaal-asutuse ja jōudude poole, kes selle sooritasid. Muusikapidustuste kavas olid: sūmfoonia konsert Estoonia sūmfoonia orķestri poolt autorite juhatusel, kamermuusika ōhtu (Akadēmiline helikunstnikude selts), A. Kapp'i oratoorium, „Hiob“ (Estoonia muusika osakonna koor), C. Kreek'i „Requiem“ (Estoonia muusika osak.), X kirikukantaatide hommik (Jaani oratooriumi koor) ja eesti ooperi etendused — A. Vedro „Kaupo“ ja A. Lemba „Kalmuneid“ (Estoonia ooperitrupp). Kōik see pidi andma kūllalt mitmekūlgse ūlevaate eesti tānapāeva muusikakultuurist ja tasapinnast. Kuidas see kōik oli ja millist mōju ja muljeid āratas, selle ūle ei saa meie ise hāsti otsustada ehk kui saame, siis ikkagi teatud subjektīivsuse ja lāhemaā perspektīivist. Sellepārast meid huvitab vāga, millise mulje said meie juubeli laulupeost ja muusikapidustustest meie lugupeetud kūlalised vāllis - muusikaarvustajad, eriti me sōbra-

tad tomēr ar zināmu subjektivitāti un tuvu perspektīvi. Tāpēc mūs ļoti interesē, kādu iespaidu no mūsu jubilejas dziesmu un mūzikas svētkiem ieguva mūsu cienījamie viesi — ārzemju kritiķi, sevišķi no mūsu draudzīgās sabiedrotās valsts Latvijas, kurā bija komandējusi šurp savus autoritātīvākos skaņu mākslas kritiķus. Svešam lietpratējam ir katrā ziņā labākas iespējas objektīvai novērtēšanai pareizā perspektīvē.

Man no savas puses jākonstatē tikai tas, ka visa mūsu skaņu māksla pēdējos desmit gados ir krietni gājusi uz priekšu, un kopkora priekšnesumi dziesmu svētkos, salīdzinot ar iepriekšējiem, uzrādīja iepriecinošu progresu, ne tikai disciplinā un kopdziedāšanas tehnikā, bet arī balsu kultūrā. Vai tas arī nav dziesmu svētku mūzikāls ieguvums un uzvara, kas dod cerību un ticību labākai nākotnei un spārno enerģiju turpmākam darbam arvien vairāk uz pilnību. Un vai tas viss nenotiek mūsu garīgās sejas izdaiļošanai, mūsu gara kultūras padziļināšanai, mūsu dārgās zemes, tautas un valsts laimei, godam un dailei!

J. Ā v i k s.

Latvijas preses atsauksmes par igauņu dziesmu svētkiem. Lāti ajakirjandus Eesti laulupeost.

Visi latviešu laikraksti igauņu 10. jubilejas dziesmu svētkiem veltīja lielāku uzmanību. Šeit atzīmēsim latviešu lielāko laikrakstu atsauksmes par mūsu sabiedrotās kaimiņu tautas svētkiem.

„Igaunijas 10. jubilejas dziesmu svētki“ — raksta Zemnieku Savienības laikraksts „**Brīvā Zeme**“ — „rādīja ne tikai igauņu mūzikas plašumu un vērtību, jo tikai ar to bija piepildītas visas kopkoncertu, atsevišķo koncertu un uzvedumu programmas, bet ļāva arī izpausties tām sirsniņīgās draudzības jūtām, kas valda starp Igauniju un kaimiņiem, sevišķi sabiedroto Latviju.

„Igaunų lielais kopkoris“ — turpina laikraksts — „(ap 18.000 dziedātāju) šoreiz bija sevišķi spožs un disciplinēts. Tas vairāku gadu ārkārtīgi rūpīga un sistematiska darba nopelnis. Šis darbs — kā to rādīja koncerti — arī pilnam sevi attaisnoja. Lielā dziedātāju masa ar vislielāko uzmanību sekoja diriģentu mājiņiem viegli padoties niecīgāki tempu maiņai un katrai citai diriģenta prasībai. Mūsu tikko notikušo dziesmu svētku kopkoris var šinī ziņā daudz ko no igauņu kora mācīties. Tāpat kā mēs varam par priekšzīmi ņemt arī pašu dziesmu svētku programmas sagatavošanas darbus.

likust liitriigist Latvijast, kes oli komandeerinud siia oma autoriteetsemad helikunsti kriitikud. Vöörāl asjatundjal igatahes on paremad võimalused objektiiivseks hindamiseks õigest perspektiivist.

Omalt poolt pean ainult konstateerima seda, et kogu me helikunst on viimase kümne aasta jooksul tublisti edenenud ja masskoori ettekanded laulupeol ilmutasid, võrreldes eelmisega, rõomustavat progresi mitte ainult distsipliinilt ja kooslaulu tehnikalt vaid ka häälekultuurilt. Eks seegi ole laulupeo muusikaline saavutus ja võit, mis annab lootusi ja usku paremasse tulevikku ning tiivustab energiat edaspidiseks tööks ikka täiuse poole. Ning eks seegi sünni kõik meie vaimlise pale rikastamiseks, meie vaimukultuuri süvendamiseks, meie kalli kodu, rahva ja riigi õnneks, auks ja iluks!

J. A a v i k.

Kõik lāti ajalehed pühendavad suurt tähelpanu Eesti 10. juubelilaulupeole. Siin märgime lāti suuremate ajalehtede hinnanguid meie liitlase ja naabri pidustussist.

„Eesti kümnenadas juubelilaulupidu“ — kirjutab Põllumeeste kogude ajaleht „**Briva Seme**“ — „näitas mitte ainult eesti muusika laiust ja väärtust, kuna ainult sellega olid täidetud kõik üldkontsertide, erikontsertide ja muu ettekannte kavad, vaid aitas väljendada ka neid sõprustundeid, mis valitsevad Eesti ja tema naabrite vahel, iseäranis vahekordades liitlase Lätiga.“

„Eesti suur üldsegakoor — ütleb edasi ajaleht (umbes 18.000 lauljat) seekord oli eriti hülgav ja distsiplineeritud. See oli mitme aasta väga hoolsa ja süstemaatilise töö tulemuseks. Töö, — mida näitasid kontserdid — ei ole asjata tehtud. Suur lauljate mass jälgis kõige suurema tähelpanuga koorijuhtide shestidele ja kergesti tundis kõige väiksemaid tempo muutusi, ning muid juhataja nõudeid. Meie laulupeo üldkoor võib eestlaste koorist palju õppida. Samuti võime eeskujuks võtta ka laulupeo kava ettevalmistuse tööd.“ Aga on ka asju, mis kirjutise autoril pole meeldinud. „Kuid ka paljul ja mitmel kohal eesti laulupidu oli parem meie

Bet ir vĕrojumi, kas raksta autoram nav patikami. „Ja nu daudzās un dažādās ziņās igauņu svētki bija pārāki par mūsējiem“ — raksta viņš — „tad vienā ziņā gan mēs esam priekšā — igauņu klausītājam trūkst sajūsmas savai dziesmai, trūkst cienības pret to dziesmu skaitstumu un krāšņumu, kas plūst no estrādes. Visskaistākā dziesma netraucē igauņu klausītāju laukumā pilnā balsi sarunāties, pastaigāties, ēst savas sviestmaizes. Sevišķi tas sakāms par attālākām vietām, lai gan te koris skanēja vēl brīnīšķāk, kā tuvumā.“

Laikraksts „Jaunākās Ziņas“ atzīmē, ka šie 10. vispārējie dziesmu svētki izvērtušies „par visvalstīskākiem tautas svētkiem. Tie bija nacionāli svētki vēl lielākā mērā, nekā jebkuŗi iepriekšējie“. Svētku iespaidīgākie mirkļi bijuši: „dziedātāju un orķestru mūziku 7 km. garais gājienis cauri pilsētai, kas ilga 1 stundu 48 minūtes, dziesmu svētku atklāšanas ceremonija un kopkoru koncerti.“

„Kas redzējuši un dzirdējuši kādus no Igaunijas beidzamajiem dziesmu svētkiem,“ — raksta „Jaunāko Ziņu“ mūzikas kritiķis, — „tie atzīs, ka šai nacionālo spēku demonstrācijā piedalās visa tauta. Svētku ideja un mērķis ietvēr nacionālo renesansi. Īpaši Igaunijas brīvvalsts laikā rīcība un rosība kļuvusi liela, plaša, neatvairāma. Zeme ar lielāko uzmanību seko „Eesti Lauljate Liit“ direktīvam. Kāda autoritāte un darbības vĕriens šai organizācijā, to liecina milzīgais koru un orķestru skaits.“

Mūzikālā programma ļoti plaša un vispusīga. Rādīta nevien tautas dziesma, tās dažādajos izteiksmes veidos, bet arī oriģināldziesma, kas uzplaukusi īpaši pēdējos gadu desmitos, kas nepilnīgi krāšņi; rādīti, līdztekus tautas mākslai, tāpat igauņu mūzikas jaunākie sasniegumi lielajās formās — operā, oratorijā, rekviēmā, kantātē, simfoniskā un kāmermūzikā. Mūsu rosīgie kaimiņi šoreiz konzekventi bijuši mūzikālās programmas izvēlē. Visur skanēja vienīgi igauņu komponistu darbi.“

Laikraksts „Latvis“ raksta, ka „grūti ir iedomāties jaukāku un izdevīgāku dziesmu svētku vietu, kāda ir Igaunijā.“ Laikraksts atzīmē, ka dziesmu svētku atklāšana iekritusi darba dienā, „tomēr tas nemazināja pirmās dienas svētku sajūtu — pusdienas laikā aina mainījās, plkst. 2 aizkrita veikalu durvis un pilsētu pārņēma svinību jūsma. Likās, ka no zemes auga ļaužu straumes un koru rindas, kas plūda un plūda pilsētas dzīvākā un atklātākā vietā — tā saucamā „krievu tirgus laukumā“. Pa kalnainām vecpilsētas ieliņām ļaužu bari tecēt tecēja, krāsainie un raibie tērpi, karogotie gājieni un orķestru skaņas pārpildīja visu apkārtni. Likās, ka kāds neredzams spēks rauj pilsētu saplūst vienā vietā un vienā pūlī.“

Lielu pārsteigumu iebraucējiem — konstatē šis laikraksta līdzstrādnieks, kas piedalījies svētkos, — „sagādāja igauņu kārtība gājiena laikā ielās. Ne tur bija policistu ķēdes, ne arī kādu speciālu iežogojumu. Pati publika tik priekšzīmīgi ieturēja kārtību, ka dziedātājiem visa iela bija brīva. Policisti bija nostādīti tikai lielākos ielu krustojumos uz zirgiem.“

omast,“ kirjutab tema, „siis ūhelt poolt küll oleme meie neil ees — eesti kuulajal puudub vaimustust oma laulu ūle, puudub autunnet laulu ilu ja vägevuse vastu, mis voolab kõlakojust. Kõigekenam laul ei tūlita eesti kuulajat laulupeo platsil rääkida täiel häälel, kõndida, süüa oma võileiba. See on iseärānis õeldav kaugeimate kohtade kohta, olguigi, et siin kõlas laul veel vägevamalt kui läheduses.“

Ajaleht „Jaunakas Ziņas“ tähendab, et „see 10. eesti ūldlaulupidu kujunes kõige riiklikumaks rahvapeoks. Need pidustused olid veel suuremal määral rahvuslik pidu, kui kõik eelmised.“ Laulupeo vaimustavamad silmapilgud olla: „Lauljate ja pillikoordine 7 kilomeetriline rongikõik läbi linna, mis kestis 1 tunni ja 48 minutit, laulupeo avamise aktus ja ūldkoordine kontserdid.“

„Kes näinud ja kuulnud mõningaid Eesti viimistid laulupidudest,“ kirjutab „Jaunakas Ziņas“ kriitik — „nad teavad, et sellest rahvuslikude jõudude demonstreerimisest võtab osa kogu rahvas. Pidustuste idee ja eesmärgid sisaldavad rahvuslikku renesanssi. Eriti Eesti vabariigi ajal on korraldus ja elavus saanud suureks, laiaks ja kinnipidamatuks. Kogu maa suurema tänelpanuga jälgib „Eesti Lauljate Liidu“ direktiive. Missugune autoriteet ja töövõime on sel organisatsioonis, seda tunnistab suur koordine ja pillikoordine arv. Muusikaline oli kava väga laialaatusline ja mitmekesine. Näidatud mitte ainult rahvalaul tema mitmesuguseis väljenduseis, vaid samuti ka alguspārane laul, mis arenenud iseärānis viimaseil aasta kümneil eriti hiilgavalt; näidati eesti rahvakunsti kõrval ka eesti muusika uueimat toodangut suurtes vormides — ooperis, oratooriumis, requiemis, kantātis, sümfoonilises ja kammermuusikas. Meie töökad naabrid on seekord olnud konsekvēntsed muusikalise kava koostamisel. Igalpool kõlasid ainult eesti heliloojate teosed.“

Ajaleht „Latvis“ kirjutab, et „raske leida teist nii ilust ja soodsat laulupeo platsi, milline on Eestis.“ Ajaleht märgib et laulupeo avamine olnud küll ärapäeval, siiski see ei vähendanud esimese päeva pidutunnet — „lõuna ajal pilt muutus, kell 2 kukkusid kinni äride ukсед ja linna haaras, pidustuste vaimustus. Näis, etnagu alt kasvaksid rahva hulgad ja koordine read, kes voolasid ja voolasid linna suuremale ja laiemale kohta — nõnda nimetava „vene turuplatsi“. Rahva hulgad voolasid vanalinna ūlitsaid mööda, värvilised ja kirjud rahvariided, lippudega rongikõigud ja orkestride helid täitsid kogu ūmbruse. Jāi niisugune mulje, et keegi nägematu jõud tõmbaks kogu linna ūhte kohta ja ūhendaks ūhte massi.“

Suureks ūllatuseks sissesõitjaille — konstateerib selle ajalehe kaastõoline, kes võttis osa laulupeost, — oli hää kord rongikõigu ajal tånavail. Ei olnud kordnikude ketti, ega erisissesäädeid. Publik ise hõidis end nii korralikul ūles, et kogu ūlits oli lauljatel vaba. Kordnikud seisid hobustel ainult suuremail tånavate nurkadel.“

Kirjutise autor ei näinud kordnikku, kes

Raksta autors neredzējis policista, „kas būtu ielas malās stāvošos skubinājis atkāpties, vai tiem ko bargāku uzkliežis. Tas nebija vajadzīgs.“ Un šini sakarībā atzīmē, ka policijas loma Tallinā ir simpātiskāka, nekā Rīgā.

Par igaunu dziesmu svētku māksliniecisko izpildījumu „Latvis“ saka: „Visu kopā ņemot, jāliecina par šiem svētkiem vislabākais. Sevišķi jāuzsver tā sakarība un noteiktība, kas parādījās ikkuŗas dziesmas izpildījumā. Un viss tas panākts ar priekšzīmīgi nostādītu koŗu apmācības veidu, kas arī mums, latviešiem, būtu jāievēro, rīkojot nākamos dziesmu svētkus.“

Laikraksts „**Pedējā Bridī**“, rakstot par igaunu dziesmu svētkiem, lielāku vēribu piegriezī latvju dziedoņu panākumiem kaimiņu dziesmu svētkos. Laikraksts atzīmē latvju dziedoņu jūsmīgo uzņemšanu. Igaunu klausītāju sirdis latvju dziedātāji iekarojuši ar Melngaila dziesmu „Bārenītes slavināšana“. Laikraksts uzsver, ka igaunu kōpkoris, izpildot Jurjana „Pūt vējini“ — „darīja visu, lai celtu godā latvju dziesmu“.

Par dziesmu svētku programmu šis laikraksts raksta, ka tanī uzņemtas dziesmas „ir vienkāršas, sirsnīgas, skanīgas, pilnas tēvu zemes mīlestības un tautiski īpatnējas, pēc seniem tautas dziesmu motīviem.“

Latvju sociāldemokrātu partijas laikraksts „**Sociāldemokrāts**“ par igaunu dziesmu svētkiem raksta: „Igaunu 10. dziesmu svētki 23., 24. un 25. jūnijā Tallinā izvērtās par ļoti plašiem un iespaidīgiem tautas kultūras svētkiem. Dziesmu svētkus rīkoja igaunu dziedātāju savienība, liela un spēcīga organizācija, kurā apvienotas gan drīz visas igaunu biedrības, kurām ir koŗi un orķestri. Dziedātāju savienība ar politiskiem jaunākajumiem nenodarbojas un tajā piedalās arī sociālistiskās strādnieku organizācijas.“

„Dziesmu fronte igauniem daudz bagātāka un arī garāka pagātne, nekā latviešiem. Vispārējos dziesmu svētkus rīko ik pēc 5 gadiem. Svētku rīkošanā igaunu skaņu mākslinieki, dziedātāji un organizatori pieliek nesalīdzināmi vairāk pūļu un rūpības, nekā mūsējie.“

„Pedējā svētku dienā notika ārzemju koŗu parāde. Ļoti sirsnīgi uzņēma nelielo norvēģu studentu koŗi, kurā jaukās dziesmiņas savilņoja visu lielo ļaužu masu. Ovācijas latviešiem bija jūsmīgas.“

Tā visu novirzienu lielākie latviešu laikraksti lielā vienprātībā novērtē igaunu dziesmu svētkus kā lielu, izcilus notikumu igaunu kultūrālā un sabiedriskā dzīvē, kurā dalību ņēmusi sajūsminātā tauta. Visi atzīmē dziesmu svētkus un to programmas labo sagatavojumu un izpildījumu. Ja arī latviešu laikrakstiem daudz vietās, rakstot par igaunu svētkiem, bijis jāatzīmē šo svētku pārākums par tikko Rīgā notikušiem svētkiem, tad par to nav skaudībā jādusmojas, bet jāpriecājas par kaimiņu panākumiem, kas piemēra vērts.

oleks palunud tānavate ääres seisvaid taganeda kaugeemale, vōi nendele mingisugust märkust teinud. „Seda ei olnud tarvis.“ Siit peame otsustama, et politsei osa on Tallinnas sūmpaatsem, kui Riias.

Eesti laulupeo kunstilisest ettekandest „Latvis“ ütleb: „Kōike kokku võttes, pean tunnistama laulupeost kõige paremat. Eriti pean rõhuma seda selgust ja täpsust, mis avaldus iga laulu ettekandes. See kōik on saavutatud eeskujulikult organiseeritud kooride ettevalmistamisega, mida peame ka meie, lätlased, tähele pandma oma järgmisi laulupeosid korraldades.“

Ajaleht „**Pedeja Bridī**“, kirjutades Eesti laulupeost, pōrāb suuremat tähelepanu lāti lauljate esinemisele naabri laulupeol. Ajaleht rõhutab lāti lauljate vaimustatud vastuvõtmist. Eesti kuulajate südameid lāti lauljad vallutasid Melngaili lauluga „Bārenītes slavināšana“ („Vaese lapse austamine“). Ajaleht rõhutab, et eesti üldkoor, laudes Jurjani „Pūt vējini“, „tegi kōik, et tõsta ausse lāti laulu“.

Laulupeo kavast see ajaleht kirjutab, et sellesse ülesvōetud laulud „on lihtsad, südamlīkud, kōlakad, tāis isamaaarmastust ja rahvuslikult omapārsed, muistsete rahvalaulude motiividega.“

Lāti sotsiaaldemokraatide partei ajaleht „**Sociāldemokrāts**“ Eesti laulupeost kirjutab järgmist: „Eesti 10. laulupidu 23., 24. ja 25. juunil Tallinnas kujunes vāga laiaks ja mõjutavaks rahvakultuuri pidustuseks. Laulupeo korraldajaks oli Eesti Lauljate Liit, suur ja vāgev organisatsioon, millesse koondatud peaaegu kōik eesti seltsid, millel on koorid ja orkestrid. Lauljate liit ei tegutse poliitiliste küsimustega ja tema ühendab ka sotsialistlikke tööliste organisatsioone.“

„Laulude front on eestlastel palju rikkam ja temal on ka palju pikem minevik, kui lāti omal. Üldlaulupidusid eestlased korraldavad iga viie aasta tagant. Pidustuste organiseerimisel eesti heliloojad, lauljad ja korraldajad teevad palju suuremat, hoolsamat tööd kui meie omad.“

„Laulupeo viimasel päeval toimus väliskooride paraad. Vāga südamlīkult vōeti vastu väikest Norra naisüliõpilaste koori, mille ilusad laulud vaimustasid kogu suurt inimeste massi. Ovatsioonid lätlasile olid vāga suured.“

Nii kōikide rühmade suuremad lāti ajalehed vāärastavad Eesti laulupidu suures üksmeelsuses suure, tähtsa sündmusena Eesti kultuurses ja seltskondlikus elus, millest võttis osa vaimustatud rahvas. Kōik mainivad laulupeo ja selle kava hāäd ettevalmistust ja kordaminekut. Kuigi lāti ajalehed pidid paljudes kohtades tunnistama et eesti laulupidu on olnud parem lāti omast, siis selle üle ei pea meie kadeldes pahandama, vaid rõõmustama naabrite saavutusist, mis on eeskujuvārsed.

Latvijas teātri pagājušā sezonā. Lāti teatrid lāinud hooajal.

Latvijas teātriem pagājušais gads materiālā ziņā bij viens no grūtākiem, jo no vienas puses samazināja valsts un kultūras fonda piemaksas, bet no otras puses — krita ieņēmumi no apmeklētājiem, samazinoties apmeklētāju skaitam un biļešu caurmēra cenām. Ienākumu samazināšanās spieda teātru vadītājus sevišķi taupīgi saimniekot, neskatoties uz to, ka šī taupība bieži vien atsaucās uz inscenējumiem un taupība inscenējumos varēja savukārt negatīvi iespaidot apmeklētāju skaitu.

Teātru skaits Latvijā ir stipri liels, varbūt jau par lielu mūsu zemei un iedzīvotāju skaitam. Rīgā vien, neskaitot minoritātu teātrus darbojās Nacionālais, Dailes un Strādnieku teātri, opera un trīs nomaļu teātri: Tautas, Pārdaugavas un Ziemeļblāzmas. Trijās lielākās provinces pilsētās: Jelgavā, Liepājā un Daugavpilī arī vairāki teātri, pie tam katrā viens teātris ar samērā augsti vērtējamu māksliniecisko līmeni un valsts pabalstu; bez šiem valsts atbalsta vēl vairākus teātrus mazākos provinces centros.

Visi Rīgas teātri pagājušā sezonā (arī agrākās) smagi sajuta kino konkurenci un cīņai ar tiem, vieglās publikas pievilksanai, pielietoja operetes. Tikai Nacionālais teātris palika uzticīgs tīrai teātra mākslai un nevienu opereti neizrādīja, neskatoties uz to, ka operetes citiem Rīgas teātriem un operai deva pilnus namus, neskatoties uz to, ka operešu materiālie pānkumi bij stipri vilinoši.

Gandrīz nevienu gadu nav tik daudz rakstīts presē un sabiedrībā spriests par teātri, kā taisni pagājušā sezonā, pie kam ievēribs degpunktā bij Latvijas lielākais un ievērojamākais teātris — Nacionālais teātris. Viena sabiedrības un preses daļa ap sezonas vidu uzsāka kampaņu pret teātra materiālo un galvenā kārtā māksliniecisko krīzi, nostādot pirmo, kā otrās sekas.

Polēmikā presē bij dzirdams pārmetums, ka teātru vadītāji neprotot atrast interesanta lugas; nespējot atrast labas oriģināllugas un saistošus tulkojumus. Latviešu rakstnieki pagājušā sezonā tie-

Lāti teatritel oli lāinud aasta materiaal-selt ūks raskemaist, kuna ūhelt poolt vāhendati riigi ja kulturfondi toetusi, aga teiselt poolt — vāhenesid sissetulekud publikust, kūlastajate arvu ja keskmiste hindade vāhenemise tōttu. Sissetulekute kokkukuivamine sundis teatrite juhatajaid eriti kitsalt lābisaama, vaatamata sellele, et kārpimised sagedasti mōjusid halvasti ettekannetele ja see asjaolu omalt poolt mōjus jālle negatiivselt teatripubliku arvule.

Lātis on vāga suur teatrite arv, vōib olla isegi liiga suur meie maa ja elanike arvu kohta. Riias tōotavad, vāljaarvatud vāhemusrahvuste teatrid, Rahvus-, Daile- ja ja Tōolisteater, ooper, kolm eeslinna teatrit: Rahva-, Ūlejōe (Pārdaugavas) ja „Ziemeļblāzma“. Kolmes suu-remas provintslinnas: Jelgavas, Liepajas ja Daugavpilis on ka mitu teatrit, nendest igāuks vōrdlemisi kōrge kunstitase-mega ja riigi toetusega; pāale selle riik toetab veel mitu teatrit vāiksemāis provintsi keskkohrades.

Kōik Riia teatrid tundsids rakselt lāinud hooajal (ka eelmistel) kino konkurentsi ja lavastasid publiku meelitamiseks operette. Ainult Rahvusteater jāi ustavaks puht teatrikunstile ja ei andnud mitte ūhtki operetti, vaatamata sellele, et operettid tāitsid publikuga teisi teatreid ja operit, ja operettide materiaalsed tulemused olid vāga hāād.

Peaaegu mitte kunagi ei ole teatrist niipalju kirjutatud ajakirjanduses ja rāāgitud seltskonnas, kui lāinud hooajal, kusjuures tāhelpanu keskkohaks oli Lāti suures ja tāhtsam teater — Rahvusteater. Ūks seltskonna ja presseosa algas hooaja keskel vōitlust teatri materjaalse ja pāasjalikult kunstilise krīisi vastu, nimetades teist esimese pōhjuseks. Poleemikas sūidistati teatri juhatajaid, et nad ei oskavat leida huvitavāid nāidendeid ei jōudvat leida uusi algupārandeid ja hāid tōlkeid. Lāti kirjanikud andsid lāinud hoojal tōesti vāga vāhe, aga sāāl ei vōi sūii-

šām devuši maz, bet tur vaina nav meklējama pirmā kārtā teātrī. Isā laikā latviešu literātūra zaudēju vesela laikmeta darbiniekus. Dzīvo radītāju rindā iztrūkst tāds vārds kā Rainis, Saulietis un sezonas beigās aizgāja mūžībā arī klasiķe Anna Brigader. Šīs pašas paaudzes vēl dzīvie rakstnieki ir sen pāri savas radīšanas kalngalam un nogājuši atkal mierīgā ielejā, kur skatuves panākumu ķīla ir vienīgi viņu pazīstamais vārds. Turpretim jaunā paaudze nav paspējusi vēl stāties zudušo vietās, nemeklē nekādas jaunas problēmas un publika uz viņiem dibināti raugās ar zināmu neuzticību. Augšējie apstākļi raksturo patlabanējo laikmetu latviešu dramatiskā literātūrā kā klusu un stipri tukšu. Lai gan lugu rakstītāju netrūkst un pāris notikušos konkursos piedalījušies daži simti autoru: nav trūkuši rakstītāji, bet iztrūkst radītās literāriskās vērtības dramatiskā laukā.

Tulkojumi izrādīti nopietna un arī vieglā satura, pie kam piegriezta vērība ne tikai klasiķiem; no ārzemju drāmatiskās literatūras ņemti arī tie darbi, kas guvuši uz skatuves plašākus panākumus. Bet Rīgas teātra publiku var skaitīt par stipri izlutinātu, jo viņu izklaidē ne tikai kinematografi, teātri kopsummā dod ikkatru sezonu lielu jauniestudējumu skaitu. Viens pats Nacionālais teātris pagājušā sezonā izrādījis 24 jaunas lugas (12 oriģināldarbus un 12 tulkojumus), viņam seko Dailes un Strādnieku teātris, opera, krievu drāma. Vienai pilsētai dažu mēnešu laikā tiek sniegti pāri par simts lugu jauniestudējumi, sniedz pie tam labāko, ko vien vadība var atrast, lai pievilktu apmeklētājus — tas publiku izlutina, pat vēl vairāk, tas viņu pārsātina un viss tai liekas bāls, nekas vairs nespēj aizraut. Teātru vadībām te var pārnest tikai to, ka viņas devušas pārāk lielu skaitu jaunu lugu un sabiedrībā jau nobriedusi prasība jaunuzvedumu skaitu samazināt, tai vietā piegriežot lielāku vērību lugu iestudēšanai un ārējam ietērpam.

Polēmikā par teātri piedalījās visi ievērojamākie preses organi; pie kam šai jautājumā izteicās arī vairāki drāmatiskie rakstnieki, bet viņi to darija pēc tam, kad bij norīnīši uzbrukumi zināmu teātru

distada teatrit. Lūhedā aja jooksul lāti kirjandus kaotas kōik terve ajastu teatri te gelased. Kirjanike keskel puuduvad sārased nimes, kui Rainis, Saulietis, ja hooaja lõpul uinus igaveseks ka klassik Anna Brigader. Sama põlve veel elus olevad kirjanikud un juba ammu üle oma loovtöö mäetippude jõudnud ja elavad juba rahulik elu, kus lavakirjanduse edu pandiks on ainult nende tuntud nimi. Aga noorsugu ei ole veel jõudnud veel täita tühje kohti, ei otsi uusi probleeme ja publik vaatab nendele teatava kahtlusega. Need olud iseloomustavad tänapäevast ajajärku lāti kirjanduses vagana ja väga tühjana, olgugi, et näidendite kirjutajaid ei puudu, ja mitmest võistlusest on võtnud osa üle paari saja autori: ei puudu kirjanike, vaid puudub literaarne väärtus dramaatilisel alal.

Tõlkeid lavastati tõsise ja samuti ka kerge sisuga, kusjuures tähelepanu oli pöördud mitte ainult klassikuile, vaid ka välismaa dramaatilisest kirjanduses on võetud neid teoseid, millel välismaal oli suurem edu. Riia teatripublikul on väga suured nõuded, kuna kinod andvad talle suure hulga novitaate, aga samuti ka teatrid valmistavad igal hooajal palju esietendusi. Üks ainuke Rahvusteater andis läinud hooajal 24 uut näidendit (12 algupärandit ja 12 tõlget), teda jälgib Daileja Töölisteatrid, ooper, Vene draama. Ühele linnale antakse mõningate kuude jooksul üle saja näidendi esietendust, pakutakse kõige paremat, mida juhatus võib leida, et meelitada külalastajaid — publikule antakse palju, isegi rohkem — antakse liig palju, temal näib kõik halvana, ei ole enam midagi, mis jõuaks teda kaasakiskuda. Teatrite juhatusi võime süüdistada ainult selles, et nad on lavastanud liig palju uusi näidendeid, ja seltskonnas nõutakse juba esietenduste arvu vähendamist, selle asemel aga suuremat tähelepanu näidendi ettevalmistusele ja dekoratsioonidele.

Teatri poleemikas võtsid osa kõik tähtsamad ajalehed, kusjuures sõna võtsid ka mitu draamakirjanikku, aga nemad tegid seda siis, kui lõppesid pääletungimised teatavate teatrite juhatusile ja kui lõppes

vadībai un izbeigusies dažubrīd novērojama tiesme izrēķināties ar dažām vadošām personām.

Jaunās paaudzēs apdāvinātais dramatiķis un vairāku Nacionālā teātrī izrādītu lugu autors Edvīns Mednis šai sakarībā rakstīja:

„Teātru publika pašlaik ir viss kas, tikai ne vienota, apgarota masa, kuŗu rakstnieks vai režisors spētu pa īstam aizraut, vai ievirzīt jaunus ceļos. Kas pie tā vainīgs?

Savu tiesu arī pats teātris. Tas repertuāru vairs nenoteica pats, bet ļāva to darīt publikai. Bet masas gaume jau ir bezgaumīga.

Teātru vairums ir mūsu rūpnieciskā gadsimta bērni, jo tie „ražo“ tāpat kā visi rūpnieciskie uzņēmumi. To precī, kuŗu var pārdot 30 izrādēs, katrā ziņā uzskatīs par labāku, nekā to, kas „garšos“ tikai 7 izrādēs.

Tā tad — laukā no izklaidēšanās preču fabrikām! Biežāki pacelt priekškaru īstam mākslas teātrim. Tas mūs tuvinās īstam teātra laikmetam. Tas varbūt ļaus izveidoties arī lielam skatuves laikmetam.“

Mākslas kritiķis J. Kārklīšs vairākos izturētos rakstos ieteica meklēt jaunu ceļu drāmatiskā rakstniecībā, ieteica dibināt drāmaturgu laboratoriju, kas liktu strādāt sociālam, idejiskam un aistētiskam pasūtījumam. Bet šī pasūtījuma mērķim jābūt nacionālam varonim mākslā un caur mākslu dzīvē.

„Ko pasūtīt,“ jautā J. Kārklīšs. Un pats arī uz to jautājumu atbild: „Vispirms — pozitīvo: gaišo, stipro, jaunradošo, heroisko, nevien abstraktu domu un ideju, tāju teiku un lielu leģendu tēlos, bet jo vairāk šīsdiēnas klusā varonībā — gadījumā, enerģijā, izturībā un smagā, bet optimisma spārnotā cīņā par visas mūsu dzīves un sabiedrības pacelšanu, tīrīšanu un aktivizēšanu, ce'ā uz nākotnes Latviju un cauri tai uz dievišķās cilvēces augstumiem.

Arī negatīvo — tas mākslā jātvēr un jārāda, kā smags, nenormāls un mocošs, bet ar savu ietekmi uz publiku tomēr — tagādni tīrošs spēks. Tā arī negatīvais atnesīs sevi pozitīvā diģļus.“

vahel nāhtavale tulev pūie tagandada mõningaid teatrijuhte.

Noorsoo andekas näitekirjanik ja mitme Rahvusteatriis lavastatud teoste autor Edvin Mednis kirjutas sel puhul:

„Teatripublik on praegu kõik, mitte aga ühine, vaimustatud mass, keda kirjanik või näitejuht jõuaks täielikult kaasakiskuda või juhtida uutele radadele. Kes on sääal süüdi?

Üheltpoolt ka teater ise. Ta ei valinud repertuaari enam ise, vaid laskis seda teha publikul. Aga massi maitse on lonkav.

Suurem osa teatreid on meie tööstusliku sajandi lapsed, kuna nad „tootvad“ niisama, kui kõik teised tööstusettevõtted. Loetakse paremaks ikka seda kaup, mida võib müüa 30 etendusel, kui seda, mis meeldib ainult 7 etendusel.

Nii siis — välja ajaviitekaupade vabrikust! Tõstkem sagedamini eesriiet tõsi-sele kunstiteatrile! See lähendab meid paremale teatriaajajärgule. See võibolla kujundab ka suure lavaajastu.“

Kunstikriitik J. Karklin soovitas mitmes kirjutises otsida uut teed draamakirjanduses, soovitas asutada draamakirjanike laboratooriumi, mis käseks töötada sotsiaalsele, ideelisele ja esteetilisele tellimisele. Aga selle tellimise eesmärgiks peaõ olema rahvuskangelane kunstis ja kunsti kaudu elus.

„Mida tellida“, küsib J. Karklin. Ja ka vastab ise oma küsimusele: „Esiteks — positiivset: heledat, jõukat, loovat, vahvat, mitte ainult abstraktsete mõttete ja ideede, kaugele muinasjuttude ja suurte leģendide kujudena, vaid enam tänapäeva vaikse vahvate, energiliste, vastupidavate, aga optimismiga tiivustatud võitlejatena kogu meie elu ja seltskonna tõstmiseks, puhastamiseks ja aktiveerimiseks, teel tuleviku Lätti ja selle kaudu jumaliku inimsuse kõrgusesse.

Ka negatiivset — ka seda peame kunstis kujutama, näitama raskena, ebanormaalsena ja vaevajana, aga oma mõjuga publikule on ta siiski oleviku puhastajaks jõuks. Nõnda ka negatiivne peidad eneses positiivset vilja.“

Pats par sevi saprotams, ka sabiedrības un preses dzīvā interese par teātri, daudzie raksti un jaunie ierosinājumi pagājušās sesonas darbu iespaidoja vēl maz, bet tie bij svētīgi aiz tā iemesla, ka pacēla sabiedrības interesi un dos, cerams, pozitīvus ieguvumus nākošā sesonā. Pēc pagājušās sesonas darba, pēc teātru jaugtājumu plašas un vispusīgas iztīrīšanas teātra aprindas nākošā sesonā gaida jaunus mākslas notikumus un teātru dzīves strauju uzplaukumu.

Piegriežoties atsevišķu teātru darbības aprakstam jāatzīmē arī ievērojamāko teātru darbinieku izteiktās domas par pagājušo sezonu. Visplašākais un kompetentākais ir Nacionālā teātra direktora A. Bērziņa domu izteikums.

Nacionālā teātra gada pārskatā dir. A. Bērziņš novērtējis teātru grūtību iespējamos iemeslus:

„Vispirms,“ raksta dir. A. Bērziņš, „jārunā par teātra saimnieciskiem apstākļiem. Pats par sevi saprotams, ka teātra krīze ir saimnieciskās krīzes sekas. Desmit tūkstošiem lauzu — intelligentu un strādnieku — zaudējuši darbu un maizi. Peļņā ejot, viņi varēja domāt par savu kultūralo prasību apmierināšanu un pildīja teātrus. Tagad, turpretim, viņi galīgi izslēgti no teātra apmeklētāju skaita. Kā valsts, tā arī privātiem ieredņiem un arī strādniekiem, kas allaž bijuši cītīgākie teātru apmeklētāji, lielā mērā samazinātas algas, kādēļ viņi spiesti ierobežot izdevumus savu aistētisko vajadzību apmierināšanai. Laucinieku bērni — studenti un skolnieki, kas pirmskara gados bija galvenā teātra publikas daļa, tagad spiesti atturēties no teātra un mākslas sarīkojumu apmeklēšanas, jo lauksaimnieku ražojumi palikuši ārkārtīgi lēti.“

Kā vienu no grūtību cēloņiem dir. A. Bērziņš uzskata teātru pārprodukciju Latvijā, bet par to jau uzsvērts arī šī raksta sākumā. Stokholma ar lielāku iedzīvotāju skaitu, vecāku kultūru un plašu iedzīvotāju bagātību spēj uzturēt tikai 4—5 lielākus teātrus. Tāpat Prāga. Oslo ir divi teātri, bet nav operas. Šo launumu — teātru pārprodukciju var novērst ar pabalstu politikas maiņu, ko atzinis arī dir. A. Bērziņš:

Iseendast mōista, et seltskonna ja presse elav huvi teatri vastu, paljud kirjutised ja uued algatused mōjutasid lāinud hoojal tōōd veel liig vāhe aga nad olid kasutoovad sellepārast, et tōōtsid seltskonna huvi ja loodetavasti toob positiivseid saavutusi tuleval hooajal. Pārast lāinud hooaja tōōd, pārast laiaulatuslikku ja mitmekūlgset teatri kūsīmise harutamist, ootavad teatri ringkonnad tuleval hooajal uusi kunsti-sūndmusi ja teatrielu paranemist.

Pōōrdes ūksikute teatrite tōō kirjel-duse juure, pean mārķima ka tāhtsamate teatritegelaste vāljendatud mōtteid lāinud hooaja kohta. Kōige laiem ja kompetent-seim on Rahvusteatri direktori A. Bersini mōtete vāljendus. Rahvusteatri aastaa-ruandes kāsitab direkt. A. Bersin teatri raskuste pōhjusi:

„Esiteks“, kirjutab direkt. A. Bersin, „peame rāākima teatri majanduslikest kūsīmusist. Iseendast arusaadav, et teatri krīisi pōhjuseks on majanduslik krīis. Kūnned tuhanded rahvast — intelligente ja tōōlisi on kaotanud tōōd ja leiba. Teenides nad vōisid mōtelda oma kultuuriliste nōuete rahuldamise pāāle ja tāitsid teat-reid. Nūūd on nad koguni vāljakukkunud teatripubliku keskelt. Riigi ja omavalit-suste ametnikel ja samuti ka tōōlislil, kes on alati olnud usinamad teatri kūlastajad, on suurel mārāal kārbitud palgad, selle-pārast on nad sunnitud piirama omi kulu-sid esteetiliste vajaduste rahuldamiseks. Maarahva lapsed — kooliōpilased ja ūliō-pilased, kes ennesōjaaastatel olid teatri-publiku suurim osa, on praegu sunnitud teatri ja kunstiasutiste kūlastamisest ta-gasihoidma, kuna pōllumajandussaadused on jāānud liig odavaiks.“

Ūhe raskuste pōhjusenā peab direkt. A. Bersin teatrite ūleproduksiooni Lātis, see ongi juba rōhutatud selle kirjutise algul. Stokholm palju suurema elanikude arvu-ga, vanema kultuuriga ja suurema elanike rikkusega jōuab ūlalpidida ainult 4—5 suuremat teatrit. Samuti ka Praha. Oslos on kaks teatrit, aga ei ole ooperit. Seda vōiks kōrvaldada toetuste poliitika muutmisega, mida rōhutab ka dir. A. Bersin:

„Teātru pabalstu lieta būtu jāizdara radikālas pārmaiņas. Pabalstus teātriem līdz šim izdeva gan valsts budžeta kārtībā, gan no Kultūras fonda un pilsētas pašvaldības. Visus šos gadus izvests princips, ka jāpabalsta pēc iespējas daudzi teātri kā galvas pilsētā, tā provincē, par ko centīgi gādāja dažnedažādas grupas. Pabalstu summas tā tika sadrumstalotas — katram pa drusciņai, aiz ko daudzi teātri, kas angažēja profesionālus aktieņus un tiem izmaksāja algas, pat labos laikos ar mokām vilka dzīvību: nomirt bija grūti, bet dzīvot vēl grūtāk. Arī lieli teātri — Nacionālais, Nacionālā opera, Dailes teātris — to pašu femeslu dēļ nespēja attīstīt drošu un dziļu mākslas jaunradīšanas rosmi“.

Nacionālo teātri pagājušā sezonā apmeklēja 192.232 personas, no kurām ieņēmi 199.086 lati, pie kam jāievēro, ka bilešu cenas pagājušā gadā stipri pazeminātas. Sezonā notikušas 396 izrādes. Jauniestudējumu 24, no tiem 12 oriģinālugas un 12 tulkojumi. Apmeklētāju ziņā pirmā vietā Janševska romāna „Lai mes bērns“ rakstn. Zeltmata dramatisējums. Šī luga izrādīta 27 reizes. Bez tam pagājušā sezonā izrādīti vēl sekoši oriģināldarbi: J. Pēterona komēdiju „Sievietes sirds labirints“, nelaiķa rakstn. A. Brigader drāma „Karaliene „Jāna“, E. Medņa „Latvju leģenda“, P. Gruzna komēdija „Zemes rūķu kolektīvs“, J. Grīna vēsturiskā komēdija „Kaliostro Jelgavā“, A. Gulbja luga „Skolmeistari“, V. Zonberga komēdija „Mākslīgais zīds“.

No tulkojumiem jāatzīmē trīs; tie devuši ļoti labus materiālus panākumus. Ģētes „Stellā“ viesojās ievērojamā aktrise Annija Simson, Sardū drāmā „Fedora“ — izcilākā latviešu tēlotāja Lilija Štengel un Šekspira „Hamletā“ krievu režisors un aktieris Čechovs. Pagājušā sezonā netika aizmirsta arī mūsu kaimiņtautu drāmatiskā rakstniecība. Ar lieliem panākumiem tika izrādīta igauņu rakstnieka Metsanurka luga „Uz zaļa zara“. Šī izrāde izvērtās par draudzības manifestāciju mūsu sabiedrotai Igaunijai. Izrāžu skaita ziņā gan Metsanurka luga nespēja nostāties blakus iepriekšējā seso-

„Teatrite toetuste küsimuses oleks tarvilikud radikaalsed muudatused. Seni ni toetasid teatreid nii riik eelarve korras, kui ka kultuurfond ja linnade oma-valitsused. Kogu aeg on talitatud põhi-mõte alusel, toetada nii paljud linnade ja provintsi teatrid, kui see vähe võimalik, mille eest kandsid hoolt mitmesugused ringkonnad. Nii killustati toetuste summamid — igauks sai natuke, mispärast paljud teatrid, mis angasheerisid professionaalseid lavakunstnikke ja maksid neile palka, isegi ennekriisi ajal, vaevaga elasid: surra oli raske, aga elada veel raskem. Ka suured teatrid — Rahvusooper, Rahvusja Daileteater — samadel põhjustel ei suutnud arendada julget ja sügavat kunstloomingu tööd.“

Läinud hooajal külastasid Rahvusteatrit 192.232 isikut, kelledest saadud 199.086 latti, kusjuures ei pea unustama, et pääsmete hinnad läinud aastal olid väga odavad. Hooajal anti 396 etendust. Esietendusi oli 24, nendest 12 algupärandid ja 12 tõlget. Külastajate arvu poolest esimesel kohal on kirjanik Seltmati dramatiseeritud Janševski romaan „Õnnelaps“. See näidend on ettekantud 27 korra. Pääle selle on läinud hooajal lavastatud veel järgmised algupärandid: J. Pēteroni komöödia „Naise südame labirint“, hiljuti surnud naiskirjaniku A. Brigaderi draama „Kuninganna Jaana“, E. Mednise „Läti legend“, P. Grusna komöödia „Põllutööliste kollektiiv“, J. Grīni ajalooline komöödia „Kaliostro Jelgavas“ A. Gulbise näidend „Koolmeistrid“, V. Sonbergi komöödia „Kunstiid“.

Tõlgetest peame mainima kolm; nad andsid väga häid materjaalseid tulemusi. Göte näidendis „Stella“ esines külalisenäitlejanna Anni Simson, Sardū draamas „Fedora“ — parim läti lavakunstnik Lilija Štengel ja Šekspiri „Hamletis“ vene näitejuht ja artist Čechov. Läinud hooajal pole unustatud ka meie naaberrahva draamakirjandust. Hääd tagajärjetega lavastati eesti kirjaniku Metsanurga komöödia „Haljal oksal“. See etendus kujunes sõprusmanifestatsiooniks meie liitlasele Eestile. Etenduste arvu poolest Metsanurga näidend ei jõudnud

nā izrādītai A. Raudzēpa lugai „Mikumerdi“.

Dalles teātris pag. sezonā devis stipri mazāku skaitu jauniestudējumu. No oriģināldarbiem ievērojamākā bij A. Brīgander klasiskās drāmas „Karalis Brusubārda un princese Gundega“ testudējums. Rakstniece Elīna Zālīte sniedza ģimenes problēmas lugu. Liels inscenējums bij Zēlmas Lagelef romāna „Gesta Berlings“ drāmatizējumam. Kasei lielus ienākumus deva divas operetes „Dzejnieka mīla“ (Frederika) — galvenā lomā prof. Zakss un „Paganini“ — galvenā lomā pazīstamais tenors Mariss Vētra.

Strādnieku teātris ieguvis jaunu vadītāju — rakstnieku Dzīlleju, nav audzis ne mākslinieciski, nedz arī saskaņā ar spraustiem šķiru mākslas mērķiem. No oriģināllugām izrādīta spējīgākā sociāldemokrātu jaunās paaudzes rakstnieka Jāņa Grota komēdija „Mecenāti“. Kases stiprināšanai arī šis teātris ķērās pie operetes, izrādīdams uz Ofenbacha mūzikas motīviem konstruētu opereti „Ju — ju“. Šo Rīgas sociāldemokratisko teātri lielā mērā ietekmējuši pad. Krievijas teātri, pie kuriem braukuši mācīties, kā pats dir. Dzīlleja, tā arī teātra dekorātors.

Sekmīgi saimniekojuši trīs lielas provinces teātri Jelgavā, Daugavpilī un Liepājā, sevišķi abi pirmie. Repertuāra ziņā viņi stāv blakus vadošiem Rīgas teātriem, bet inscenējumos ir pilnīgi patstāvīgi un pie tam augstu vērtējamas mākslas iestādes.

Kā patstāvīgs teātris pagājušā sezonā likvidējies Kuldīgas teātris, bet ar lielām materiālām grūtībām cīnījies Ventspils un Cēlojošais teātris. Šiem vājiem teātriem pretim nostādāms Ziemeļlatvijas teātris, kurš laba režisora vadībā pagājušā gadā stipri uzplauka un ar izrādēm apkalpoja Vidzemes ievērojamākās pilsētas.

Noslēgumā jāatzīmē vēl viens jauns faktors Latvijas teātru dzīvē, kas radās pagājušā sezonā. Rīgā nodibināta Teātru skola, kurās padomi sastāda lielāko teātru un ieinteresēto arodorganizāciju pārstāvjus. Līdz šim latvju jaunās paaudzes izglītošanu veica divi privātie kursi. Teātra skolā starp citiem paidagogiem darbo-

kūl vōistelda eelmisel hooajal lavastatud Raudsepa naidendiga „Mikumardi“.

Daileteater andis lāinud hooajal palju vāiksema esietenduste arvu. Oriģinaalteostest tāhēlpānuvāārseim oli A. Brīgaderi klassiline draama „Kuningas Brusubarda ja printsess Gundega“ lavastus. Naiskirjanik Elina Salite andis perekonaelu probleemi naidendi. Suurepāraselt oli lavastatud „Gesta Berling“, mis dramatisēeritud Selma Lagerlōfi romaani jārele. Kassale suuri sissetulekuid andsid kaks operetti „Luuletāja armastus“ (Frederika) — pāaosas prof. Saks — ja „Paganini“ — pāaosas tuntud tenor Maris Vētra.

Tōolistēater, saades uue juhataja — kirjaniku Dsilleja, ei ole kasvanud kunstiliselt, ega kooskōlas oma parteikunsti eesmārkidega. Algupāranditest lavastati andekama sotsiaaldemokraatide noorsookirjaniku Jaani Groti komōdija „Metse-naadid“. Kassa suurendamiseks lāks ka see teater opereti pāale ūle, lavastades Offenbachi muusika motiividele konstruēeritud operetti „Ju — ju“. Sellele Rīa sotsiaalistlikule teatrile on suurel māāral mōjunud Nōukogude Vene teatrid, kus ōppimas kāis direktor ise ja samuti ka teatri dekorāator. Eduga tōōtasid kolm suurt provintsteatrit Jelgavas, Daugavpils ja Liepajas, eriti mōlemad esimesed. Repertuāri poolest seisvad nad suuremate Rīa teatrite kōrval, aga lavastuse poolest on nad tāielikult iseseisvad ja kōrgel tasemel seisvad kunstiasutised. Iseseisva teatrina lāinud hooajal on likvideerunud Kuldīga teater, aga suurte materjaalsete raskustega vōitles Ventspils ja Rāndteater. Neile teatritele eeskujuks peame nimetama „Pōhja — Lāti“ teatrit, mis hāā nāitejuhiga esotssas vallutas kōikide sūmpaatiaid ja kūlās-tas etendustega kōik Vidsemi tāhtsamad linnad.

Lōpuks pean mainima veel ūht uut faktorit Lāti teatrite elus, mis sai algust lāinud hooajal. Rīias asutati teatrikool, mille nōukokku kuuluvad suuremate teatrite ja asjat huvitatud kutseorganisatsioonide esindajad. Senini Lāti teatrinoorsoo kasvatustōōd sooritasid erakursused. Teatrikoolis teiste ōppejōudude seas te-

jās arī divi krievu režisori — Čehovs un Gromovs, kuŗi savas spējas pierādījuši ar dažiem iestudējumiem valsts teātri.

Nenoliedzami, ka pagājušā sezonā, tāpat kā visās dzīves nozarēs, bij arī teātru dzīvē novērojamas zināmas grūtības, bet tās tikušas izmantotas plašai teātru jaunatjumu apspriešanai, vislielākās taupības ievērošanai un jaunu dzīvu mākslas avotu meklēšanai. Šo pozitīvo darbu kopsomma var vest latviešu teātri tikai augšup, notīrot no mākslas zelta visu lieko, nevajadzīgo un pievelkot teātrim jaunas skatītāju masas.

V. Zonbergs.

gutsevad ka kaks vene näitejuhti — Čechov ja Gromov, kes oma lavastamise andeid tōid esile Riigiteatris.

Arusaadav, et lāinud hooajal olid teatritel, samuti kui teistel aladel, teatavad raskused, aga need pōhjendasid teatrikūsimuse arutamist, suurima kokkūhoiu lābiviimist ja uute, elavate kunsti-
allikate otsimist.

Nende positiiysete tōode kogusomma vōib lāti teatrit ainult tōsta, puhastades kunstikullast kōike ūleliigset ja meelitades teatrile uusi vaatajate masse.

V. Sonberg.

Latvijas Saeima slēgusi sesiju. Lāti seim lōpetas hooaja.

Latvijas Saeima 6. jūlijā slēdza vasaras sesiju un aizgāja atpūtā līdz 17. oktobrim, atstājot A. Bļodnieka valdībai valsts dzīves vadību.

Pēdējā sesija Saeimā bij viena no rāzīgākām: pieņemts valsts budžets un lielāks skaits svarīgu likumu. Valsts budžets tekošam saimniecības gadam, (kas sākās 1. aprīlī), ir pieņemts 140 milj. latu apmērā. Budžetu Saeimā pieņēma ar minoritātu atbalstu, ko valdība saņēma pēc demokrātiskā centra un progresīvās apvienības izstāšanās no valdības koalīcijas. Tā faktiski ir nodibinājusies koalīcija ar minoritātēm agrākās nacionālās koalīcijas vietā. Minoritātes gan nav reprezentētas ministru kabinetā, bet, atbalstot budžeta pieņemšanu, ir uzņēmušās zināmu atbildību par valdību.

No Saeimas pieņemtiem likumiem pirmā kārtā atzīmējami grozījumi likumā par sviesta eksporta veicināšanu. Šie grozījumi garantē sviesta ražotājiem par pārdoto uz ārzemēm pirmās šķiras sviestu cietu cenu 2,25 ls, bet par otrās šķiras — 2,15 ls kg. Piena ražotāji par katru kilogramu sviesta saņems skaidrā naudā piemaksu 0,80 ls, bet pārējo piemaksas daļu atvilks no sēklas, lopbarības, Zemes bankas, Latvijas bankas un

6. juulil lōpetas Lāti seim hooaja ja lāks suvepuhkusele kuni 17. oktoobrini, jāttes A. Bļodnieki valitsusele riigielu juhtimise.

Viimane hooaeg oli Lāti seimil ūksviljakamaist: vōeti vastu riigieelarve ning suur arv kaalukaid seadusi. Riigieelarve kāesolevale majandusaastale (mis algas 1. aprillil) vōeti vastu 140 milj. lati suuruses. Eelarve vōeti vastu vāhemusrahvuste abiga, mida valitsus sai pārast demokraatliku tsentrumi ja progresiivse koonduse lahkumist valitsuse koalitsioonist. Nōnda on tegelikult kujunenud koalitsioon vāhemusrahvuste-ga endise rahvusliku koalitsiooni asemel. Vāhemusrahvused küll ei ole esin-datud ministrite kabinetis, aga hāāletades eelarve vastuvōtmise poolt on vōtnud enesele teatava vastutuse valitsuse ees.

Seimi poolt vastuvōetud seadustest peame esmakordselt mainima muudatusi vōi vāljaveo soodustamise seaduses. Need muudatused garanteerivad vālismaile mūidud esimese sordi vōile kindla hinna 2,25 latti, aga teise sordi vōile — 2,15 latti klgr. Piima tootjad saavad iga vōi kilogrammi pealt sularahas 0,80 ls juuremaksu, aga ūlejāānud osaga kustutatakse seemnevilja, loomasōoda, Maapan-

lauku nekustamas mantas nodokļa valsts daļas parāda. Piemaksu izsniegšanai skaidrā naudā, (kamēr garantētā cena būs zemāka par pasaules tirgus cenu), valsts budžetā ir uzņemti 12,2 milj. ls.

Grozīts ir parādu pārjaunošanas likums, kas īstermiņa parādus atļauj pārņemt valsts Zemes bankai uz ilgu termiņu. Ar grozījumiem atcelts ierobežojums, ka likums attiecas tikai uz saimniecībām zem 5000 ls taksācijas vērtības, kā arī ierobežojums pārjaunojamai summai līdz 750 ls. Pēc jaunā likuma parādu pārjaunošanas tiesību baudīs visas saimniecības un katra atsevišķi varēs pārjaunot līdz 2000 ls.

Pieņemti ir grozījumi civīlprocesa likumā, kas liek dažus šķēršļus nekustamas mantas pārdošanai ūtrupēs par jebkuru cenu. Vispirms noteikts, ka par nekustamās mantas taksāciju, no kuŗas pirmā izsolē jāsāk solīt, jāpieņem šīs mantas novērtējums aplīkšanai ar valsts un pašvaldību nodokļiem. Otrā izsolē nekustamo mantu nevarēs pārdot zem 75 proc. no novērtējuma summas. Pielaišta ir vēl trešā izsole, bet tānī nekustamo mantu nevar pārdot zem 50 proc. no vērtējuma. Šo grozījumu nozīme ir tāda, ka nekustamas mantas pārdošanu ūtrupēs apgrūtināta un pavisam nebūs iespējama zem 50 proc. no taksācijas summas.

Pieņemti ir grozījumi pagastu tiesu likumā, kas paplašina pagastu tiesu kompetences mantojuma lietu kārtošanu. Pagaidām šī palīdzība izpaudisies padoņu došanā un dokumentu sagatavošanā. Mantinieku apstiprināšana pagastu tiesām vēl nav dota, jo Saeimas vairākums atrod, ka ar šo uzdevumu pagastu tiesas vēl netiks galā, sevišķi tamdēļ, ka pastāv dažādi civīllikumi. Zemnieku grupas ir par pagasta tiesu kompetenču tālāku paplašināšanu.

Saeimas sesijas noslēgumā lielāka cīņa notika ap maizes labības cenām. Pagājušā gadā izdotā likumā ir noteikts, ka, arī šā gada ražu uzpērkot valdībai jāmaksā par rudziem 21,60 ls un par

ga, Lāti panga ja talude kinnisvara maksude riigi osa vōlgu: Juuremaksude vāljaandmiseks sularahas (seni, kui garenteeritud hind on madalam maailmaturu hinnast) on riigi eelarves ettenāhtud 12,2 milj. ls.

Muudetud on ka vōlgade ūmberlaenustamise seadus, mis vōimaldab lūhikese tāhtajaga vōlgasid ūleviia Maapanka pikemaks tāhtajaks. Muudatustega on tūhjentatud māarus, et seadus maksab ainult nende talude kohta, mis on alla 5000 ls takseeritud vāartust, samuti on tūhistatud see paragrahv, et ūmberkorraldatav summa vōib ulatada ainult 750 latini. Uue seaduse jārgi vōivad vōlgade ūmberlaenustamist saada kōik talundid ja igāuhel nendest on ūigus ūleviia Maapanka vōlga 2000 latini.

Vōeti vastu muudatusi ka tsiviilprotsessi seaduses, mis takistab kinnisvara mūimist oksjonitel ūkskōik missuguse hinnaga. On ettenāhtud, et kinnisvara taksatsioonialuseks, millest esimesel enampakkumisel hakatakse pakkuma, peab vōtma varanduse vāartuse, millest arvestatakse riigi ja omavalitsuste maksud. Teistkordsel oksjonil ei vōi kinnisvara mūia alla 75% takseeritud hinnast. On lubatud veel ka kolmas enampakkumine, aga selles ei tohi varandust mūia alla 50% vāartusest. Nende muudatuste tāhtsus seisab selles, et edaspidi ei ole enam vōimalik kinnisvara mahamūia alla 50% taksatsiooni summast.

Vōeti vastu muudatusi vallakohtute seaduses, mis laiendavad vallakohtute ūigusi pārandusajade korraldamisel. Ajutiselt vāljendub see nōuandmises ja dokumentide ettevalmistamises. Pārijate kinnitamine ei ole veel vallakohtutele ūleantud, kuna seimi enamus arwab, et selle ūlesandega vallakohtud ei saa veel hakkama, iseāranis sellepārast, et jōus on mitu tsiviilseadust. Pōllumeeste gruppid on vallakohtute kompetentside edaspidise laiendamise poolt.

Seimi hooaja lōpul oli suurem vōitlus leivavilja hindade ūmber. Lāinud aastal vāljaantud seaduses on ettenāhtud, et ka kāesoleva aasta toodangu eest peab

kviešiem — 27 ls kvintālā. Sociāldēmo-
krati ar dēmokratisko centru iestājās
par labības cenu pazemināšanu un pē-
dējā Saeimas sēdē abām grupām izde-
vās dabūt vairākumu pārejas formulas
pieņemšanai, kas uzdod valdībai tagadē-
jās cenas pazemināt: rudziem par 3,60
ls un kviešiem par 6 ls kvintālā. Pārejas
formulā nav tieši pateikts, ka jāpazemi-
na šī gada ražas cenas, kaut gan debatē-
jot runa gāja par tam. Zemnieku Sa-
vienības viedoklis, kuŗam pievienojusēs
arī valdības vadība, ir tāds, ka ar pār-
ejas formulu nevar grozīt likumu, uz ku-
ŗa pamata labība sēta, lauki kopti un
ieguldīti līdzekļi. Jo sevišķi to nevar dar-
rīt tamdēļ, ka likumā teikts, ka cenas
noteicamās līdz 1. aprīlim, katra nākošā
gada ražai. Tāpēc termiņš cenu noteik-
šanai, vai grozīšanai jau sen notecējis.

Ar šādu iztulkojumu arī novērsa sa-
režģtjumus, kas valdībai varēja rasties
pašā pēdējā Saeimas sēdē, jo Zemnieku
Savienības frakcija bij nolēmusi, ka ne-
var palikt valdībā, kas pazemina noteik-
tās labības cenas un kuŗas koalīcija ne-
pieņemtu sviesta cenas garantijas liku-
mu.

seks, et valitsus peab maksma rukki
eest 21,60 ls ja nisu eest 27 ls kvint. Sot-
sialistid ja demokraatlik tsentrum nõudsid
vilja hinna vähendamist ja viimasel
seimi istangul said mõlemad grupid
enamuse säärase määruse vastuvõtmi-
seks, et valitsus peab maksma rukki
eest 3,60 ls ja nisu eest 6 ls kvintaa-
lis. Määruses ei ole selgesti üeldut, et
vähendamisele tulevad käesoleva aasta
toodangu hinnad, olgugi, et läbirääki-
misel oli sellest kõne. Põllumeeste ko-
gudeilme, mida pooldab ka valitsuse
juht, on säärane, et määrusega ei
või muuta seadust, mille põhjal on kül-
vatud vili, haritud põllud ja tehtud
kulud. Iseäranis ei tohi seda teha selle-
pärast, et seaduses on ettenähtud, et
hindu peab kindlaks määrama 1. april-
lini iga järgmise aasta toodangule. Selle-
pärast on tähtaeg hindade muutmiseks
või uuesti määramiseks juba ammu
möödunud.

Säärase tõlgitsemisega kõrvaldati kee-
ruline seisukord, mis võis tekkida viima-
sel seimi istangul, kuna põllumeeste
kogu seimi rühm oli otsustanud, et ta
ei jää valitsusse, kes vähendab kind-
laiks määratud vilja hindu ja kelle koa-
litsion ei võta vastu või hindade ga-
ranteerimise seadust.

Chronika.

— **Latvijas Saeimas ārlietu kommissi-
jas priekšsēdētāja amatā ievēlēts dep. H.
Celmiņš.** Par priekšsēdētāja biedri ie-
vēlēts bīskaps Rancāns. Līdzšinējais
ārlietu komisijas priekšsēdētājs F. Cie-
lēns pēc iecelšanas par sūtni Parīzē ir
nolicis deputāta mandātu.

— **Latvijas sūtniecību Stokholmā un
Helsingforsā apvienot** ir uzdevusi valdī-
bai Saeima ar pārējas formulu pie valsts
budžeta. Priekšlikumi par abu sūtnie-
cību apvienošanu jau bijuši agrāk, bet
atzi par nepieņemamiem. Pieņemtā bu-

— Lāti seimi väliskomisjoni esimehe
amettesse on valitud rahvasaadik H. Cel-
min. Esimehe abiks valiti piiskop Ran-
can. Senine väliskomisjoni esimees F.
Cielen on pärast määramist saadikuks
Pariisi loobunud rahvasaadiku mandaa-
dist.

— Seim on kohustanud valitsust mär-
kusega riigi eelarves koondada Lāti
saatkondi Stokholmis ja Helsingis.
Mõlemate saatkondade koondamisest oli
kõne ka juba varem, aga senini ei leid-
nud see pooldajaid. Eelarves on ettenähtud

džetā līdzekļi ir paredzēti, kā sūtniecībā Stokholmā, tā Helsingforsā.

— **Ministru prezidents A. Bļodnieks**, runājot radiofonā par valdības nodomiem, (pēc sesijas slēgšanas) ir izteicies, ka attiecīgas iestādes pašreiz pārbauda muitas ūnijas iespēju ar Igauniju, kaut sašaurinātos apmēros.

— **Katram, kam draud bezdarbs, jā-mēģina atrast darba iespēja**, negaidot uz valdības pabalstu. To ieteic Igaunijas valdības informācijas birojs, ziņojot, ka izredzes uz valsts pabalstiem bezdarbniekiem šogad esot mazākas kā jebkad.

— **Igaunijas valdība nolēmusi** pārdot abus igauņu minu kreiserus — „Lennuk“ un „Vambola“ Peru republikai par 410.000 zelta dollāriem. Kūgus pārdod kā novecojušos un nepiemērotus Igaunijas krastu aizsardzībai. Viņu vietā paredzēts iegādāties divas zemūdenes un atbraucējas torpedu motorlaivas.

— **Latvijas sūtnis Zariņš** 3. jūlijā atvadījās no Igaunijas ārlietu ministra prof. Piipa un otrā dienā atstāja Rēveli. Rēveles vīru koris, kora goda biedris bija sūtnis, atvadījās no viņa ar dziesmām Latvijas sūtniecībā. Bez tam Igaunijas-Latvijas biedrība pasniedza sūtnim sudraba kausu vecigauņu stilā. Jaunais Latvijas sūtnis Liepiņš ieradīšoties jaunajā darba vietā augustā. Līdz tam laikam sūtņa pienākumus izpildīs sūtniecības sekretārs.

— **Igaunijas parlaments** 28. jūnijā pieņēma valdības priekšlikumu par igauņu kronas atraišānu no zelta bāzes un tās pielīdzināšanu kursā Zviedrijas kronai, t. i. apm. 91,92 sant. Līdzšinējie valūtas ierobežojumi pagaidām paliek spēkā. Pret kronas kursa pazemināšanu balsoja igauņu vecsaimnieki un sociālmēmokrāti.

summad nii saatkonnale Stokholmis, kui ka Helsingis.

— Ministerpresident A. Bļodnieks, kōneledes ringhāalingus valitsuse kavatsusist (pārast hooaja lõpetamist), on teatanud, et vastavad asutised selgitavad praegu tolliunioni võimalust Eestiga, olgugi, et võibolla kitsendatud kujul.

— Igaüks, keda ähvardab tööpuudus, peab ise leidma mingisugust töövõimalust, aga mitte ootama valitsuselt abi. Seda soovitab Eesti vabariigi valitsus, teatas et tänava on lootusi valitsuse toetusile vähem, kui kunagi enne.

— Eesti vabariigi valitsus on otsustanud ära müüa mõlemaid eestlaste sõjalaevu „Lennuk“ ja „Vambola“ Peru vabariigile 410.000 kuld dollari eest. Laevad müüakse vanadena ja kõlbmatuna Eesti ranna kaitseks. Nende asemele kavatsetakse osta kaks allveelaeva ja kiirsõitjaid torpedomootorpaate.

— Lāti saadik Sarin tegi 3. juulil lahkumisvisiidi Eesti välisministri prof. Piibule ja teisel päeval lahkus Tallinnast. Tallinna Meestelaulu Selts, mille auliikmeks oli saadik, saatis teda Lāti saatkonnas teele lauluga. Pääle selle annetas Eesti - Lāti selts saadikule hõbe karika vanaeesti stiilis. Uus Lāti saadik jõuab oma uute töökohta augustil. Senini täidab saadiku kohta saatkonna sekretäär.

— Eesti riigikogu võttis 28. juunil vastu valitsuse ettepaneku eesti krooni vabastamise kohta kulla aluselt ja kukutades teda ühele tasemele Rootsi krooniga, s. o umbes 91—92 sant. Senised valuuta kitsendused jäävad ajutiselt jõusse. Krooni kursi kukutamise vastu hääletasid Eesti vanapõllumehed ja sotsiaaldemokraadid.

A r v. K l.

A r v. K l.

Izdevēja: Latvijas - Igaunijas biedrība, priekšnieks un mēnešraksta
atbildīgais redaktors A. A l b e r i n g s.

Grāmatspiestuves Akc./Sab. „R O T A“, Rīgā, Elizabetes ielā Nr. 14-a. Tālr. 30650. — № 1440